

3XV: VAIKUTTAJA – VALEHTELIJA JA VALHEENPALJASTAJA

Tutkimus- ja kehittämishanke: Psykologiset tutkimusmenetelmät
rekrytointiprosessin kehittämisen välineenä

Juho Arnberg

9/2019

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Juho Arnberg		Poliisi (AMK) 20172	
Julkaisun nimi		Julkisuusaste	
3XV: VAIKUTTAJA – VALEHTELIJA JA VALHEENPALJASTAJA		Julkinen	
Tutkimus- ja kehittämishanke: Psykologiset tutkimusmenetelmät rekrytointiprosessin kehittämisen välineenä		(Tutkimuksen toiminnallisen vaiheen toteutus, tutkimustulokset ja liitteet 1–6) Salassa pidettävä Suojaustaso IV JulKL (622/1999) 24.1 §:n 21 k	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto	
Pauliina Potila / Oikeustiede Päivi Salminen / Oikeustiede		Tutkimuksellinen	
Tiivistelmä			
<p>Suomen kansallinen turvallisuustilanne on ollut muutoksessa viimeisen 10 vuoden tarkastelujakson aikana. Vakavat kansallista turvallisuutta vaarantavat rikokset ovat lisääntyneet ja uhat ovat monimuotoistuneet. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten ja valtiollisten toimijoiden hybridi- ja vaikuttamisoperaatioiden uhka on kohonnut. Suomen turvallisuusorganisaatioiden on ylläpidettävä ja samalla kehitettävä kykyä torjua näitä uhkia. Eduskunta on hyväksynyt käyttöön uudet siviili- ja sotilastiedustelulait, jotka mahdollistavat uusien tiedustelumuotojen toteuttamisen niin kotimaassa kuin Suomen rajojen ulkopuolella. Samalla poliisin salaisten pakkokeinojen käyttö on lisääntynyt vakavien rikosten paljastamisen ja tutkinnan yhteydessä. Näiden kahden ilmiön vaikutuksesta, näitä tehtäviä ja pakkokeinoja toteuttavien henkilöiden löytämisestä organisaation sisältä täytyy tehostaa.</p> <p>Opinnäytetyö käsittelee sellaisia yksilön psyykkisiä ja emotionaalisia sekä verbaalisia, että non-verbaalisia ominaisuuksia, joiden voidaan olettaa olevan keskeisiä Poliisin ja tiedusteluviranomaisten edellä mainittuihin tehtäviin valittavilla. Opinnäytetyönä toteutetun tutkimus- ja kehittämishankkeen tarkoitus on tutkia kokeellisin menetelmin voidaanko näitä ominaisuuksia omaavat henkilöt havaita psykologisin testein.</p> <p>Teoriaosuudessa avataan keskeisimmät käsitteet, perehdytään tutkimuksen kannalta oleelliseen kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin sekä niiden tuloksiin. Opinnäytetyö toteutettiin monimenetelmällisellä tutkimusstrategialla, jossa yhdistyvät kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.</p>			
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)	
61 + Liitteet (6 kpl)	09/2019		
Avainsanat			
vaikuttaminen, valehtelu, manipulaatio, tiedustelu, rekrytointi, psykologia			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Esipuhe	3
1.2 Tutkimuksen tausta.....	3
1.3 Tutkimuksen tavoitteet	5
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET	5
3 TIETOPERUSTAN ESITTELY	6
3.1 Kirjallisuus	6
3.2 Aiemmat tutkimukset	9
3.2.1 Wizards projekti.....	9
3.3 Keskeiset käsitteet	12
4 VAIKUTTAMINEN	13
4.1 Psykologinen manipulaatio osana vaikuttamista.....	13
5 VALEHTELUN PALJASTAMINEN	15
5.1.1 Valehtelun synty ja mekanismit.....	15
5.1.2 Valehtelun tunnistaminen ja paljastaminen	17
5.1.3 Valheenpaljastuksen problematiikka	19
6 SUOMEN JA SEN NAAPURIVALTIOIDEN KANSALLISEN TURVALLISUUDEN KATSAUS	20
6.1 Terrorismin uhka Suomessa	20
6.2 Terrorismin uhka länsinaapurivaltioissa.....	22
6.3 Kotimaiset ääriliikkeet	23
6.4 Hybridivaikuttaminen.....	24
6.5 Muutoksen tuomat vaatimukset sisäisen -ja ulkoisen turvallisuuden tekijöille	24
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
7.1 Kehittämistutkimus ja sen vaiheet.....	25
7.1.1 Nykytilan kartoitus: ilmiöön tutustuminen	28
7.1.2 Ongelmatilanteen analyysi ja siihen vaikuttavat tekijät	28
7.1.3 Muutoksen johtaminen	28
7.1.4 Ratkaisu ja sen esittäminen.....	29
7.1.5 Ratkaisun toteuttaminen	29
7.1.6 Ratkaisun muokkaus testauksen pohjalta	29
7.1.7 Arviointi ja seuranta.....	30
7.2 Tutkimusmenetelmät	30
7.2.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	31
7.2.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	32
7.3 Työhypoteesit	34
7.4 Perusjoukko ja otanta	35
7.5 Aineiston keruu	37
7.6 Aikataulutus.....	37
7.7 Toiminnallinen vaihe.....	39
7.7.1 Sykedatan mittaus ja käyttö	39
7.7.2 Kontaktihenkilön tapaaminen	40
7.7.3 Aloitus ja valmistautuminen luokassa	40

7.7.4	Kontaktointi odotusvaiheen aikana.....	41
7.7.5	Kuulustelu– ja observointivaihe	41
7.8	Aineiston säilyttäminen ja jatkokäyttö	43
8	TULOKSET	44
8.1	Psykologinen manipulointi ja vaikuttaminen	44
8.2	Valehtelun paljastaminen	49
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
9.1	Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	51
9.2	Validiteetti ja reliabiliteetti.....	51
9.2.1	Mittaus– ja tutkimusmenetelmän sekä tutkimustuloksen validiteetti ja reliabiliteetti	53
9.3	Jatkotutkimus.....	53
9.4	Pohdintaa opinnäytetyöprosessista.....	55
9.5	Geneeristen taitojen kehitys	57
	LÄHTEET	58

LIITTEET

1. Informointi– ja suostumuslomake
2. Kontaktihenkilön arviointilomake kohtaamisesta kuulusteltavan kanssa
3. Kuulusteltavan arviointilomake kuulustelusta (observoija)
4. Kuulusteltavan arviointilomake kuulustelusta (kuulustelija)
5. Kuulusteltavan arviointilomake tilannetietoisuudesta
6. Kuviodien korrelaatiot ja tilastolliset merkitsevyydet

1 JOHDANTO

1.1 Esipuhe

Haluan kiittää opinnäytetyöprosessini teon kannalta sen mahdollistaneita henkilöitä, sillä ilman heidän panostaan en olisi pystynyt toteuttamaan opinnäytetyötäni.

Päällimmäisenä haluan kiittää Poliisiammattikorkeakoulun psykologi Markku Nymania mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyönäni tämä tutkimus- ja kehittämishanke. Nymanin inspiroiva tapa tuoda uusia näkökulmia ja ideoita työn suunnitteluun ja toteuttamiseen laittoi minut pohtimaan asioita uusilla näkökulmilla ja syventymään psykologian maailmaan aivan uudella tavalla. Nymanin panos oli myös ensiarvoisen tärkeää tutkimustulosten analysoinnin ja tuottamisen kannalta.

Poliisiammattikorkeakoulun opettaja, ylikonstaapeli Kari Laari toimi myös ratkaisevassa roolissa opinnäytetyön aiheeni inspiroijana ja alullepanijana. Laarin persoona ja tapa vaikuttaa ihmisiin on ihailtavaa ja työskentely hänen kanssaan on luontevaa ja asiat sujuvat juuri niin kuin ne on sovittu. Ilman Laarin panostusta ja hänen aikaansa opinnäytetyöni ei olisi ollut mahdollinen.

Haluan kiittää suuresti opinnäytetyön käytännön vaiheen suunnittelun ja toteutumisen kannalta tärkeää henkilöä vanhempi konstaapeli Pekka Loikkasta. Loikkanen toi opinnäytetyöprosessiin mukaan oman innostuksensa aihealueeseen ja laajan skaalan ideoita, sekä ammattinsa kautta hankitun empiirisesti tietotaidon.

Lopuksi haluan kiittää kaikkia niitä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoita, jotka opiskelukiireistään huolimatta, täynnä intoa ja avoimin mielin lähtivät mukaan tutkimus- ja kehittämishankkeeseen, sillä ilman heidän panostaan tutkimus olisi jäänyt tekemättä.

1.2 Tutkimuksen tausta

Psykologia ja ihmisten käyttäytymismallien tulkinta ovat keskeisessä roolissa poliisin päivittäisessä työssä ja voidaan sanoa, että nämä taidot ovat poliisin tärkein työväline, eivät niinkään varustevyöltä löytyvät voimankäyttövälineet. Se, että osaa havainnoida ihmisten eleitä, ilmeitä ja sanomaa – osaten hyödyntää tätä ominaisuutta – on tärkeämpi taito poliisille kuin voimakeinojen käyttötaidot. Poliisin perustutkinnon opetuksessa painotetaan tehtävien hoitamista ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Vasta silloin, kun edellä

mainitut keinot todetaan tehottomiksi ja niillä ei saavuteta haluttua vaikutusta, on poliisilla mahdollisuus tarpeellisin, puolusteltavin ja perustelluin voimakeinoin suorittaa annettu tehtävä.¹

Suojelupoliisi ja Puolustusvoimat ovat saaneet tiedustelulain voimaantulon myötä laajemat valtuudet tiedustelutehtävien hoitamiseksi tehokkaammin, joten näihin tehtäviin tarvitaan osaavaa ja ominaisuuksiltaan sopivaa henkilöstöä. Eritoten ulkomaantiedustelun mahdollistava säännös vaatii turvallisuustoimijoilta uudenlaista ajattelua, koulutusta ja henkilöstöä². Ulkomaantiedusteluvaltuus mahdollistaa tiedustelun Suomen rajojen ulkopuolella niin tietoverkkojen kuin henkilötiedustelun kautta.³⁴ Tietolähdetoiminta-, tarkkailu- ja valeosto- ja peitetoiminnassa, myös käyttöalaltaan laajenevassa aktiivisessa tiedonhankinnassa keskeisiä kompetensseja ovat, muiden ohella:

- vaikuttaminen, vaikutelmien tuottaminen ja jopa perusteltu valehteleminen
- stressinhallinta
- tilannetietoisuus

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli toteuttaa tutkimus- ja kehittämishanke, jossa tutkittavat yksilön ominaisuudet voisivat juuri olla niitä, joita edellä mainittuihin tehtäviin rekrytoitavilta henkilöiltä tulisi löytyä. Esimerkkinä vaativat tiedustelu- ja peitetehtävät, joissa henkilön on kyettävä ylläpitämään peitehenkilöllisyyttään paineenalaisissa tilanteissa paljastumatta ja mahdollisesti kyettävä uskottavaan valehteluun tai sen paljastamisen tunnistamiseen. Tällaisissa tehtävissä työskentelevillä henkilöillä tulisi myös olla hyvä resilienssi eli kyky palautua stressaavasta tai traumaattisesta tilanteesta taas toimintakykyiseksi. Hankkeesta saatavia tutkimustuloksia voisi mahdollisesti tulevaisuudessa konvertoida tulevissa tutkimuksissa tai edellä mainittujen tehtävien ja poliisin peruskoulutuksen rekrytointi- ja koulutusprosessia suunniteltaessa. Poliisiammattikorkeakoulun rehtori Kimmo Himberg on haastattelussaan kertonut olevansa huolissaan poliisin peruskoulutukseen rekrytoitavien hakijoiden tasosta. Himbergin mukaan edes vaatimukset täyttäviä hakijoita ei ole tarpeeksi aloituspaikkoihin nähden – eritoten ruotsin kielisen kurssin aloitusta on jouduttu lykkää-

¹ Poliisilaki 2 luku 17§ – Voimakeinojen käyttö

² Yle uutiset 2018 – Supo palkkaa 100 uutta työntekijää

³ Hallituksen esitys HE202/2017 vp

⁴ Hallituksen esitys HE203/2017 vp

mään useasti – tämä taas viivästyttää jo valittujen opiskelijoiden koulutuksen aloittamista, koska kurssia ei järjestetä, ellei tietty opiskelijamäärä täyty.⁵

Tutkimus -ja kehittämishankkeen toteuttaminen tarjosi minulle hyvän oppimisalustan projektityöskentelystä osana ryhmää. Hankkeen aikana olin vuorovaikutuksessa monien erilaisten ihmisten kanssa, joten minun oli adaptoitava omaa tekemistäni, jotta kaikki asiat saatiin toteutettua suunnitellulla tavalla. Kaikki yksilöt ovat individuaaleja luonteeltaan ja jokaisen työskentelytavat eroavat toisistaan. Projekti vaati paljon organisointia niin aika-aulutuksen, tilojen, henkilöstön kuin muidenkin hankkeeseen liittyvien käytännön järjestelyiden osalta.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia induktiivisen logiikan ja eri koemenetelmien keinoin, pystytäänkö ennalta valitulle kohderyhmälle teetettyjen kyky-, neuro-, ja persoonallisuustestien perusteella objektiivisesti tarkastellen poimimaan näistä saatujen tulosten perusteella sellaisia henkilöitä, jotka suoriutuvat stressaavista tilanteista; kuinka hyvä on tällaisten henkilöiden resilienssi kyseisen kaltaisesta tilanteesta palautumisessa; onko henkilöillä kyky valehdella uskottavasti ja omaavatko yksilöt kyvyn pysyä peitetarinassa, sekä omaavatko nämä henkilöt kyvyn vaikuttaa toisiin ihmisiin halutulla tavalla.

Samalla tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, pystytäänkö samasta kohderyhmästä saman persoonallisuustestin tulosten perusteella poimimaan henkilöitä (*wizards*⁶), jotka objektiivisesti tarkastellen pystyisivät havainnoimaan valehtelua ja lukemaan ihmisen non-verbaalista viestintää osana valehtelun tunnistamista.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Filosofian tohtori Metsämuuronen kirjoittaa, että aiemmat aihepiiristä tehdyt tutkimukset saattavat helpottaa hypoteesien ja tutkimuskysymyksien asettelua⁷. Jos peilaan tätä ajatusta omaan opinnäytetyöhöni, niin asia varmasti on juuri, kuten Metsämuuronen mainitsee.

⁵ Yle-uutiset 2017 – ”Karmivalta kuulostaa poliisin resurssien kannalta”

⁶ Wizards Project – Tarkoitetaan henkilöä, joka kykenee ”uskomattomaan suoritukseen”.

⁷ Metsämuuronen 2001, 12

Metsämuuronen kuvaa teoksessaan *Metodologian perusteet*, aiheen kaventamisen ja tarkentamisen tärkeyttä hypoteesien ja kysymysten asettelulla, koska liian laaja aihepiiri on vaikea hallita ja sen sisältöä ei pystytä analysoimaan tarkasti edes laajoilla tutkimuksilla⁸

Brinkin ja Woodin mukaan tutkittava kysymys on sellainen, jonka avulla voidaan ratkaista ongelma, tuottaa uutta tutkimusta, lisätä teorian tietoa tai jonka avulla voidaan parantaa tai tehostaa oppimista⁹. Hyvä tutkimuskysymys on heidän mielestään yksinkertainen, selkeästi muotoiltu ja informaatiota tuottava¹⁰. Päädyin omassa opinnäytetyössäni samoihin johtopäätöksiin tutkimuskysymyksiä muotoillessa kuin Metsämuuronen opastaa. Pyrin luomaan tutkimuskysymykset enemmän kuvaileviksi kuin selittäviksi¹¹.

1. Kuinka löytää vaikuttamiskykyiset yksilöt organisaation sisältä?

2. Voidaanko testeillä ennustaa menestystä ihmisten vaikuttamisessa, valehtelussa, stressinsietokyvyssä (resilienssi), valehtelun -ja epäjohtonmukaisuuksien tunnistamisessa sekä ihmisen non-verbaalisen viestinnän tulkinnassa.

3. Mitkä henkilöprofiilit, jos mitkään, luonnehtivat vaikuttamista, valehtelua ja valheen-tunnistajia, hyvää observointikykyä, non-verbaalisen viestinnän tulkintaa ja epäjohtonmukaisuuksien havaitsemista?

4. Minkälainen on ideaalivalehtelijan ja vaikuttajan henkilöprofiili?

3 TIETOPERUSTAN ESITTELY

3.1 Kirjallisuus

Opinnäytetyöni teoreettinen ja tutkimuksellinen tietoperusta koostui painetuista ja painamattomista julkaisuista, artikkeleista ja tutkimuksista, sekä psykologi Markku Nymanin ja opettaja, ylikonstaapeli Kari Laarin vielä julkaisemattomasta tutkimus- ja kehittämishankkeesta, joka käsittelee samaa aihepiiriä.

Vaikuttamista ja valehtelua on tutkittu globaalisti vuosikymmeniä ja niistä informatiivisimmat, luotetuimmat ja lainatuimmat tutkimukset ovat pienen tutkijajoukon tekemiä.

⁸ Metsämuuronen 2001, 12

⁹ Metsämuuronen 2001, 12

¹⁰ Metsämuuronen 2001, 12

¹¹ Metsämuuronen 2001, 13

Suomessa aihealuetta on myös tutkittu ja näidenkin tutkimusten teoreettinen viitekehys rakentuu hyvin pitkälti muutaman arvostetun tutkijaryhmän tutkimukseen, josta on johdettu teoriapohja omalle tutkimustyölle.

Varmasti tunnetuimpia valehtelun, vaikuttamisen ja ihmisen käyttäytymistieteen tutkijoita ja aiheesta kirjoittaneita ovat Allan Pease, Robert. B. Cialdini, Kevin Dutton, Bella DePaulo, Allison Kornet ja Aldert Vrij, jotka monet heistä ovat yhteistyönä toteuttaneet lukuisia aihealueen laajalta tunnustettuja tutkimuksia.

Allan Pease on vuonna 1992 julkaissut teoksensa *Elekieli – Käytännön opas ei-verbaalisen viestinnän ymmärtämiseen*, jota on pidetty pitkään hyvin onnistuneena teoksena, sen käytännönläheisyytensä ja kuvituksen ansiosta. Kyseistä teosta on käytetty sen julkaisemisesta asti laajalti opetuskäytössä ja se on myös vielä tänä päivänä validi opas non-verbaalisen viestinnän tulkitsemiseen ja ymmärtämiseen. Kyseinen opas oli alun perin koottu lähinnä myyntityötä tekeville opaskirjaksi, mutta Peasen työstäessä kirjaa noin kymmenen vuoden ajan, materiaali kirjaa varten kasvoi niin suureksi, että sen sisältö soveltuu käytettäväksi kaikessa ihmisten käyttäytymistä hyödyntävissä aloissa. Kirjan sisältö on koostettu käyttäytymistieteilijöiden tutkimuksista, joita on täydennetty sosiologien, antropologien, eläintieteilijöiden, kasvatustieteilijöiden, psykiatrien, perheneuvojen, neuvottelutaidon ammattilaisten ja kauppatieteilijöiden omilla tutkimusalueillaan saavuttamalla tuloksilla. Käytin omassa tutkimuksessani opasta apuna ja opetusvälineenä projektin edetessä, sekä vertailin tutkimuksesta saatuja tuloksia oppaan tulosten kanssa.

Arizonan yliopiston psykologian professori Robert. B. Cialdini lukeutuu näihin tunnetuimpiin tutkijoihin, jonka teoksia ja tutkimustuloksia on lainattu monissa aihealueen teoksissa ja tutkimuksissa. Käytän omassa tutkimuksessani Cialdinin teosta *Influence- Science and Practice*. Teokseen on koottu selityksiä ihmisten vuorovaikutuksesta toistensa kanssa ja miten toinen ihminen saadaan vastaamaan "kyllä" ja miten tätä ymmärrystä voidaan hyödyntää. Kirja opastaa yleispäteviä periaatteita, miten tulla taitavaksi suostuttelijaksi ja miten opit puolustautumaan näitä periaatteita vastaan omassa elämässäsi, ettet tulisi hyväksikäytetyksi. Metodit ja mallit perustuvat Cialdinin 35 vuoden aikana tekemään perusteelliseen tutkimustyöhön ja kolmivuotiseen tutkimusohjelmaan siitä, mikä saa ihmiset muuttamaan käytöstään.

Psykologian professori Kevin Dutton, joka toimii Oxfordin yliopiston Callevan tutkimuskeskuksessa evoluution ja ihmistieteiden parissa, on arvostettu tutkija, jonka tutkimuksia ja

artikkeleita on julkaistu tunnetuissa globaaleissa tiedeyhteisön julkaisuissa ja lehdissä. Tutkimustyöni yhtenä tietoperustan lähteenä tulen käyttämään Duttonin julkaisemaa teosta *The Wisdom of Psychopats – What saint, spies and serial killers can teach us about success*. Teoksessaan Dutton kertoo psykopaateista ja heidän taidoistaan.

Duttonin mukaan tällaiset henkilöt ovat usein korkeissa viroissa ja muissa vaikutusvaltaisissa tehtävissä yhteisössämme. Dutton myös kertoo mitä sellaisia ominaisuuksia näillä ihmisillä on, joiden avulla he ovat edenneet vaikutusvaltaiseen asemaan. Omassa tutkimuksessani nousee esille Duttonin käyttämä termi *high functioning psychopath* tai vaihtoehtoisesti *functional psychopath*. Dutton tarkoittaa termeillä sellaista yksilöä, joka omaa psykopaatin piirteitä, mutta pystyy kanavoimaan käyttöksensä positiiviseksi verrattuna perinteiseen psykopaatin luonteeseen. Tällainen yksilö ei ole normatiivisen tulkinnan mukaan psykopaatin ilmentymä, joka usein kuvaa psykopaattisen yksilön taipuvaiseksi aggressiivisuuteen, väkivaltaan, tunnekylmyyteen ja epäsosiaaliseen käytökseen. Funktionaalinen psykopaatti omaa kyvyn erittäin pitkäjänteiseen ja itsekuria vaativaan toimintaan, sekä hän pystyy toimimaan kovan paineen alla, missä normaalin psyyken omaava yksilö todennäköisesti jähmettyisi. Funktionaalinen psykopaatti on ulospäin suuntautunut, kurinalainen, omaa hyvät vuorovaikutustaidot, on hurmaava persoona, sekä omaa kyvyn hillitä impulsiivisuuttaan. Tutkimuksessani yritän etsiä juuri näitä positiivisia ominaisuuksia omaavia persoonia ja tutkia heidän kykyään tiedostamatta tai tiedostaen soveltaa näitä taitoja käytännössä.

Portsmouthin yliopiston Psykologian laitoksen apulaisprofessori Aldert Vreij on varmasti yksi tunnetuimmista henkilöistä, joka on tutkinut ihmisten käyttäytymistä, non-verbaalista viestintää ja harhauttamista / johdattelua. Vreij on tutkinut myös epäillyn käyttäytymistä poliisikuulustelussa. Vreij toimii myös oikeuslaitoksissa erikoisasiantuntijana mitä tulee ihmisten käyttäytymisen tulkintaa ja tutkimukseen. Käytän tutkimukseni tietoperustana Vrijn teosta *Detecting Lies and Deceit - The Psychology of Lying and the Implications for Professional Practice*. Teoksessaan Vreij käsittelee valehtelun, harhauttamisen ja johdattelun tunnistamista.

Teos jakautuu kolmeen osioon, joista ensimmäisessä käsitellään non-verbaalisen viestinnän indikaattoreita, jotka tutkimusten perusteella voidaan jakaa karkeasti valehtelun ja todennukaisen kerronnan aikana esiin tuleville eleille ja ilmeille. Vreij käsittelee osiossa myös kehonkielen viestinnän tulkinnan vaikeutta, sillä jokainen yksilö viestii uniikisti. Tapa viestiä on riippuvainen myös kontekstista ja tilanteesta, missä yksilö kulloinkin on.

Toisessa osiossa syvennyttään siihen mitä "valehtelija sanoo". Siinä käsitellään valehtelijan kielellisiä ominaispiirteitä ja kuinka observoija kykenisi tunnistamaan valehtelun, vaikka valehtelija pystyisi sitomaan tarinansa observoijan tiedossa oleviin faktoihin ja saisi tarinan kuulostamaan todelta.

Kirjan kolmannessa osiossa käsitellään ammattimaista valehtelun tunnistamista eri väli-
neistön avulla muun muassa valheenpaljastuskoneen avulla, sekä pohditaan sen luotetta-
vuutta ja miten kyseistä laitetta voi huijata. Osio käsittelee myös sitä, ketkä ovat hyviä va-
lehtelijoita. Kirja myös tarjoaa kolme ohjenuoraa, miten paljastaa valehtelija, sekä näiden
keskinäisiä suhteita ja eroja.

Vreijn teos oli suuressa osassa tutkimukseni tietoperustaa, sillä varsinaisiin tutkimuskysy-
myksiin haettiin vastausta juurikin kuulustelutilanteen omaisessa tapahtumassa, joissa py-
rittiin selvittämään yksilöiden kykyä valehdella ja yhtäältä myös yksilön kykyä tunnistaa
valehtelua.

3.2 Aiemmat tutkimukset

Käsittelen opinnäytetyön aihealueen kannalta merkittävintä tutkimusta, jossa valehtelun
tunnistamista on tutkittu laaja-alaisesti käyttäen eri ammattikuntien ihmisiä koostettaessa
otantaa ja otannan koon ollessa todella suuri. Olen pyrkinyt omassa tutkielmassani siihen,
että käyttämäni tietoperusta koostuu suurimmalta osin aihepiiriin perusteoksiin, jolloin tieto
on mahdollisimman muuttumattomassa muodossa. Valitsemastani aihepiiristä tehtyjen
teosten tietoperusta nojaa alan pioneerien, laajalti tunnustettuihin tieteellisiin tutkimuksiin,
jolloin tiedon vääristymän mahdollisuus on pienempi. Kuten Metsämuuronen teoksessaan
mainitsee, teoria antaa tutkijalle tärkeät työkalut ja käsitteet, joiden oikeellisuudesta tai
hyvyydestä riippuu myös saatujen tulosten hyvyys¹².

3.2.1 Wizards projekti

Wizards projekti oli Californian yliopiston tutkimusprojekti, jota johti Paul Ekman ja Mau-
reen O'Sullivan ja jonka tarkoituksena oli tutkia ihmisen kykyä tunnistaa valehtelua. Tut-
kimuksessa hyvin menestyneitä kutsuttiin "Truth Wizards" (*Totuuden Velho*) nimellä.
O'Sullivan on tutkinut yli 20 vuotta valehtelua ja vilppiä. Tutkimusprojekti nimettiin alun

¹² Metsämuuronen 2001, 15

perin “Diogenes Project” –nimellä Diogenes os Sinopen, Kreikkalaisen filosofin mukaan, joka kertoman mukaan katsoi ihmisisten kasvoja lampulla etsiäkseen rehellistä miestä.

Projekti määritteli “Truth Wizardiksi” sellaisia yksilöitä, jotka kykenivät tunnistamaan petoksen ja valehtelun vähintään 80 prosenttisesti, kun keskiverto yksilön tunnistamisen taso oli noin 50 %. Kukaan wizardeista ei ollut 100 % oikeassa vastauksissaan. ”Wizardilla” tarkoitetaan yksilöä, joka pystyy ”uskomattomaan suoritukseen.

O’Sullivan ja Ekman identifioivat vain 50 yksilöä “Truth Wizardeiksi” testattuaan 20 000 (~0,25%) ihmistä eri elämän aloilta, joihin sisältyi muun muassa Yhdysvaltojen Salaisen Palvelun, FBI:n, Sheriffilaitoksen, poliisin, asianajajien, sovittelijoiden, psykologien, opiskelijoiden ja monien muiden edustajia. Yllättävästi psykologien ja lainvalvontaviranomaisien henkilöstö ei osoittanut sen enempää kyvykkyyttä kuin yliopiston fuksikaan. Salaisen Palvelun agentit olivat joukosta kyvykkäimpiä.

O’Sullivan huomauttaa, että wizardit ovat erittäin sopeutuneita tunnistamaan kasvojen ilmeitä, kehonkieltä ja tapoja tuottaa puhetta ja ajatuksia. Jotkut heistä pystyvät ilmiömäisesti vain muutaman sekunnin videonauhan observoinnin perusteella kuvailemaan henkilöstä kahdeksan ominaisuutta.

Tutkijat opiskelevat parhaillaan Truth Wizardeja, jotta he pystyisivät löytämään uusia tapoja tunnistaa valehtelija.

Truth Wizardit käyttävät useita erilaisia vihjeitä havaitakseen petoksen, he eivät käytä vain yhtä vihjetä valehtelijan tunnistamiseksi. Truth Wizardeilla on luonnostaan taito havaita mikroilmeitä. He myös yhdistelevät epäjohdonmukaisuuksia tunteissa, kehonkielessä ja puhutuissa sanoissa uskomattomalla tavalla.

Ekman sanoi NPR:ssä “Yritämme edelleen selvittää kuinka he oppivat nämä taidot?” Ovatko he jonkinlaisia valehtelun paljastamisen Mozarteja; he vain tekivät sen”.

Ekman osoittaa, että Truth Wizardien onnistumisaste on saavutettu ”ilman mitään erikoiskoulutusta,” ja väittää, että jokainen voidaan kouluttaa tunnistamaan mikroilmeitä, tämä on yksi Truth Wizardien käyttämistä elementeistä tunnistaa petos joissain tapauksissa ja Ekman on julkistanut harjoitus CD:n sen harjoittelemiseksi.

Psykologit Charles F. Bond ja Ahmet Uysal Teksasin Christianin yliopistosta ovat kritisoineet Ekmanin ja O’Sullivanin käyttämää metodologiaa ja epäilleet Truth

Wizardien tehokkuutta, joka voi olla myös sattumaa (tyypin I virhe¹³), koska mitään todistusaineistoa Truth Wizardien valehtelun paljastamisesta ei ole esitetty. Winston Salemin osavaltion yliopiston Gary D. Bond on myöhemmin replikoinut tutkimuksen käyttämällä täsmällisempää protokollaa ja löytänyt kaksi ihmistä 112 lainvalvontaviranomaisen ja 122 opiskelijan joukosta, jotka ovat poikkeuksellisen nopeita ja tarkkoja valehtelun tunnistamisessa. Molemmat näistä kahdesta tunnistetusta henkilöstä olivat naispuolisia amerikan intiaaneja ja he molemmat työskentelivät vankeinhoidon parissa.

O’Sullivan vastasi Bondille ja Uysalille valheenpaljastuksen wizardeista artikkelissaan ”Unicorns or Tiger Woods: are lie detection experts myths or rarities?” Bond ja Uysal olivat kritisoineet lukua, jossa käsitteli tutkimuksen alkuvaiheita. He kommentoivat erityisesti kahta ongelmaa. Ensimmäiseksi, Truth Wizardien tuloksia, jotka olivat voineet johtua sattumasta ja toiseksi menetelmiä, joita tutkimuksessa käytettiin, eivät täyttäneet klassisen psykometrisen testiteorian¹⁴ standardeja. Ekman, Mark Frank ja O’Sullivan myös julkaisivat vasteen Bondille (2008) ”Reply scoring and reporting”.

Lisäksi alkuperäisten tutkijoiden käyttämä metodi joutui myös kritisoinnin alaiseksi, koska metodologisia menetelmiä ja tiettyjä tuloksia ei ollut julkistettu kokonaisuudessaan.

Ekmanin työ on inspiroinut populaarikulttuuria, josta esimerkkinä on FOX TV:n sarja Paljastavat Valheet (2009–2011). Yksi sarja päähahmoista, Ria Torres on ”luonnollinen” ts. Totuuden Velho. Yksi reaali maailman Totuuden Velhoista on Renee Ellory, joka kirjoittaa internetissä suosittua blogia Eyes for Lies¹⁵ ja ylläpitää myös aiheeseen liittyvää sivustoa¹⁶. Hän on blogannut jo noin 11 vuoden ajan ja

¹³ Tilastollisessa hypoteesitestauksessa tyypin I virhe on todellisen nollahypoteesin hylkääminen

¹⁴ Klassinen testiteoria (CTT) on kokonaisuus, joka liittyy psykometriseen teoriaan, teoria, joka ennakoi psykologisen testauksen tuloksia, kuten esineiden vaikeus tai testintekijöiden kykyä. Se on testusteoria, joka perustuu ajatukseen, että ihmisen havaitsema tai saatu pistemäärä testissä on oikean pistemäärän (virheetön pistemäärä) ja virhepisteen summa

¹⁵ Eyes for Lies –blogi

¹⁶ Eyes for Lies –sivusto

kirjoittanut uutisten kuumimmista aiheista. Hän jakaa ajatuksiaan siitä, mikä saa hänet epäilemään valehtelijaa.¹⁷

3.3 Keskeiset käsitteet

Vaikuttaminen

Viestintää ja kanssakäymistä entiteettien välillä, jonka tavoitteena on muuttaa viestin kohteena olevan henkilön tai ihmisryhmän käsityksiä jostakin asiasta tai ilmiöstä. Muuttuneet käsitykset voivat johtaa viestijän tavoittelemiin muutoksiin.¹⁸

Valehtelun tunnistaminen

Valehtelun tunnistamisella tarkoitetaan pyrkimystä tunnistaa valehtelua esimerkiksi; yksilön non-verbaalisen viestinnän eli kehon-, raajojen-, silmien- ja kasvon liikkeiden avulla, monitoroimalla non-invasiivisesti tai empiirisesti yksilön fysiologisia muutoksia ja observoimalla yksilön kykyä vastata esitettyihin kysymyksiin, sekä tämän kykyä tuottaa uskottava, johdonmukainen ja kronologisesti etenevä selitys jostakin asiasta.¹⁹

Sisäisen- ja ulkoisen turvallisuuden toimijat

Sisäisen turvallisuuden toimijoilla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan; Poliisia, Suojelupoliisia, sekä Rajavartiolaitosta. Ulkoisen turvallisuuden toimijalla tarkoitetaan Puolustusvoimia.²⁰

Hybridivaikuttaminen

Hybridivaikuttamisessa yhdistyvät perinteiset ja uudet vaikuttamisen keinot. Siinä käytetään monenlaisia psykologisia, poliittisia, taloudellisia, teknisiä, humanitaarisia ja sotilaallisia keinoja. Tyypillistä hybridivaikuttamiselle on psykologinen vaikuttaminen avainhenkilöihin, sisäisten konfliktien ruokkiminen sekä informaatiovaikuttaminen.²¹

High functioning psychopath / Functional psychopath

¹⁷ Wikipedia – Wizards Project

¹⁸ Cialdini 2001, Tawast 2014, Wikipedia

¹⁹ DePaulo ym. 1996, Kornet 1997, Vrij 2000

²⁰ Sisäministeriö 2016

²¹ Suojelupoliisi 2018

Tarkoitetaan sellaista yksilöä, joka omaa psykopaatin piirteitä, mutta pystyy kanavoimaan käyttöksensä positiiviseksi verrattuna perinteiseen psykopaatin luonteeseen. Funktionaalinen psykopaatti omaa kyvyn erittäin pitkäjänteiseen ja itsekuria vaativaan toimintaan, sekä hän pystyy toimimaan kovan paineen alla. Funktionaalinen psykopaatti on ulospäin suuntautunut, kurinalainen, omaa hyvät vuorovaikutustaidot, on hurmaava persoona, sekä omaa kyvyn hillitä impulsiivisuuttaan.²²

Wizards

Tarkoitetaan henkilöä, joka kykenee ”uskomattomaan suoritukseen”. Henkilö pystyy tunnistamaan valehtelua ainakin 80 % tarkkuudella otantajoukon ollessa sellainen, ettei pelkää veikkaamalla voi päästä 80 % tarkkuuteen Keskiaverto yksilö kykenee noin 50 % tarkkuuteen. Wizardit eivät kuitenkaan kykene 100 % tarkkuuteen. *kts.3.2 Aikaisemmat tutkimukset.*²³

4 VAIKUTTAMINEN

4.1 Psykologinen manipulaatio osana vaikuttamista

Kotimaisten kielten keskus²⁴ määrittelee sanan *manipuloida* vilpilliseksi tai omavaltaiseksi toiminnoksi, jolla voidaan muokata tai ohjailla mieltä haluttuun suuntaan. Psykologista manipulaatio ilmenee kaikkialla, missä kaksi tai usempi entiteettiä kohtaa toisensa. Sitä tapahtuu kahdenvälisissä suhteissa, perheissä, yhteisöissä: kaikkialla. Manipulaation mahdollistavan kanssakäymisen ei tarvitse tapahtua faktisesti reaali maailmassa, vaan myös internet ja muut viestintämuodot mahdollistavat sen.²⁵

Psykologinen manipulaatio voidaan ulottaa useaan eri kontekstiin, joista esittelen tutkimustyöni kannalta oleelliset. Psykologinen manipulaatio voi olla petollisten vaikuttamiskeinojen käyttämistä hyötymistarkoituksessa. Kyse ei ole normaalista vuorovaikutussuhteesta osapuolten välillä, vaan manipuloijan ja kohteen välisestä suhteesta. Manipuloijan tavoitteena on ohjailla kohteensa mieltä haluttuun suuntaan. Toimintatapoina voi olla kiristäminen, mielistely, valheellinen uskomusten luominen, pakottaminen ja useita muita. Kaiken tämän tarkoituksena on saada kohde menettämään oman harkintakykynsä ja alkaa tuot-

²² Dutton 2013

²³ Wikipedia – Wizards Projekti

²⁴ Kotus 2019

²⁵ Tawast 2014, 14,21

taa manipuloijan halujen kannalta edullisia tietoja, aktioita tai hyödykkeitä.²⁶ Manipulaatio on pääpiirteissään vastapuolen ennakoitujen reaktioiden käyttämistä manipuloijan tarpeisiin.²⁷

Robert Cialdini mainitsee yhdeksi vahvimmista vaikutusvallan välineistä *vastavuoroisuuden*. Tällä tarkoitetaan sitä, että meidän tulee ”maksaa” takaisin se, mitä joku toinen henkilö on meille antanut tai tehnyt meidän hyväksemme. Vastavuoroisuuden mukaan meidän tulee maksaa takaisin saamamme hyödyke nyt tai tulevaisuudessa.²⁸ Tutkimuksien mukaan vastavuoroisuussääntö on vahvasti integroituna ihmisten kulttuuriin ja sen olemassaolo on havaittu jo esi-isiamme ajoilta. Tätä on pidetty sopeutumismekanismina, joka on mahdollistanut työnjaon, ruoan ja muiden hyödykkeiden vaihtamisen ja siten auttanut ihmisten jakavan taitojaan, kehittyvän ja vastavuoroisuuden yhteenliittymien muodostumisen.²⁹

Psykologinen manipulaatio voidaan käsittää vallankäytön välineen, jossa uhri pakotetaan, suostutellaan tai huijataan luopumaan oikeudestaan oman elämänsä kontrollointiin. Uhrista tulee keino tai objekti, joka menettää ihmisarvonsa. Valta liittyy kykyyn, taitoon tai lahjakkuuteen ja se on aina myös vaikuttamista.³⁰ Suostuttelun tehokkuus linkittyy siihen, miten hyvin manipuloija on saanut kohteensa ajattelemaan, ”syötti ja vipu” –menetelmällä, kohteen olevan asiassa niskan päällä, vaikka todellisuudessa tilannetta hallitsee manipuloija, joka on halunnut luoda kohteella ajatuksen siitä, että tämä hallitsee tilannetta.³¹

Luottamus on yksi primääreistä inhimillisen eksistenssin ja toiminnan peruskäsitteistä. Psykologisen vaikuttamisen vaikutuksesta luottamuksen määritelmä vääristyy ja lakkaa olemasta. Psykologiseen manipulaation ja siihen kytkeytyvään vallankäyttöön liittyy myös karisma, joka rakentuu inspiraation ja innoittamisen elementteihin sekä se vaatii hyvää itseluottamusta ja dedikaatiota.³²

Psykologinen manipulaatio voi ilmetä passiivisena tai hyökkäävän aggressiivisena toimintana. Osa pystyy tekemään sen hienovaraisesti ja diplomaattisesti, toiset taas toimivat suoraviivaisemmin ja häikäilemättömästi. Psykologinen manipulaatio on kuitenkin kahden

²⁶ Tawast 2014, 83

²⁷ Tawast 2014, 23

²⁸ Cialdini 2001, 17

²⁹ Cialdini 2001, 18

³⁰ Tawast 2014, 83

³¹ Cialdini 2001, 35–37

³² Tawast 2014, 55

olion välinen tapahtuma, johon tarvitaan aina vähintään kaksi. Se, että manipulaation tunnistaa aikaisessa vaiheessa poistaa siltä jalansijan.³³

Tietyissä luonnehäiriöissä ja erityisesti epäsosiaalisessa luonnehäiriössä, valehteleminen on yleistä ja siihen liittyy välinpitämättömyyttä toisten hyvinvoinnista. Tämän äärimmäiseen muotoon psykopatiaan, liittyy myös useita muita biologisia toimintoja muun muassa autonomisen hermoston passiivinen toiminta julmien tekojen näkemisen tai tekemisen yhteydessä.³⁴ Tällainen elimistön passiivinen toiminta luo vaikuttavuutta valehtelulle ja vaikuttamiselle, koska kohde ei pysty havainnoimaan manipuloijan non-verbaalisessa ja puhutussa viestinnässä ristiriitaisuuksia.

Psykiatri Hannu Lauerman mukaan illuusion luominen omasta asiantuntijuudesta tai tietämyksestä voi tapahtua esimerkiksi spesifisten havaintojen, tilastotiedon sekä hyvien näyttelijänlahjojen avulla. Luottamusta huijaustarkoituksessa voidaan vahvistaa samaistumalla tai solidaarisuutta herättämällä sekä suggestioiden esittämisellä. Nojaaminen uhrin kriisitilanteisiin on myös tehokas vaikuttamisen keino, jolla manipuloija saa kohteen tuntemaan itsensä tärkeäksi.³⁵

5 VALEHTELUN PALJASTAMINEN

5.1.1 Valehtelun synty ja mekanismit

Valehtelu on kuulunut ihmisten jokapäiväiseen elämään jo muinaisista ajoista, koska siitä on löydetty mainintoja useista säilyneistä kirjoituksista. Valehtelua on kuvailtu uhaksi yhteiskunnan moraalille, sosiaalisesti taidoksi ja tärkeäksi kehityksen virstanpylvääksi.³⁶ Brandein yliopiston professori ja polygrafian asiantuntija on sanonut, että valehtelu on kuulunut jo kauan meidän jokapäiväiseen elämäämme. Me emme pysty selviytymään edes päivästä olematta petollisia.³⁷ Valehteleminen on monimutkainen ilmiö ja prosessi, sekä yleinen ongelma. Valheen ja totuuden välillä vallitsee dilemma – meille jokaiselle on varmasti kerrottu ollessamme pieniä, että valehteleminen on väärin ja se ei kannata – yhtäältä valehtelu on sosiaalisen vuorovaikutuksen ja toimivan yhteiskunnan edellytys. Monet

³³ Tawast 2014, 26

³⁴ Tawast 2014, 23

³⁵ Tawast 2014, 23

³⁶ DePaulo ym. 1996

³⁷ Komet 1997

meistä valehtelevat esimerkiksi halutessaan hyvä työn, ylennyksen töissä tai hyviä arvosanoja koulussa³⁸.

Mietitäänpä asiaa esimerkin kautta; Olet myöhässä töistä, koska olit aamulla herätyskellon soidessa painanut kellosi hälytyksen pois päältä ja jatkanut uniasi siihen asti, kunnes havahdut siihen, että olet jo tunnin myöhässä töistä. Saavuttuasi töihisi, menet esimiehesi luo ja kerrot olevasi pahoillasi myöhästymisestä ja se johtui yksinomaan siitä seikasta, että matkallasi töihin oli sattunut jokin pieni onnettomuus ja liikenne oli pysäytettynä sen takia – vai kertoisitko mielummin sen, että halusit vain jatkaa uniasi ja työnteko ei sillä hetkellä tuntunut kovin houkuttelevalta ajatukselta – siinä vasta dilemma.

Osa kertomistamme valheista voi aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia ihmissuhteisiimme, mutta toisaalta osalla valheista voi olla positiivinen vaikutus niihin. Esimerkiksi ystäväsi haluaa sinun maistavan hänen tekemäänsä ruokaa ja haluaa kuulla siitä mielipiteesi. Mais-tat sitä ja toteat sen olevan pahaa, mutta et halua tuottaa ystäväillesi pettymystä ja pahaa mieltä, joten päätät kehua sitä taivaallisen hyväksi – tämä pieni niin sanottu ”valkoinen valhe” luo positiivisen varauksen valehtelulle. Nämä positiiviset valheet helpottavat ihmis-suhteitamme ja ne ovat 10–20 kertaa yleisimpiä kuin negatiiviset valheet.³⁹⁴⁰

DePaulon mukaan jokainen, joka on tarpeeksi kovan paineen alla tai tälle tarjotaan tarpeeksi hyvä kannustin, tulee valehtelemaan. Texasin A&M yliopiston tekemän raportin mukaan useimmin valehtelevat yksilöt ovat taipuvaisia manipulatiiviseen käytökseen ja ovat luonteeltaan Machiavellimaisia, nämä henkilöt myös tiedostavat käytöksensä ja ovat samalla huolissaan siitä minkälaisen vaikutelman he antavat itsestään muille.⁴¹ Valehtelu on heille myös psykologisen vaikuttamisen keino. Patologiset valehtelijat ovat myös saaneet usein diagnoosiin mielenterveyden häiriöstä, mutta se ei ole virallinen sairaus min-kään psykologisen tautiluokituksen muotona, vaan se liittyy erilaisiin luonnehäiriön muotoihin.^{42 43}

³⁸ DePaulo ym. 1996

³⁹ Kornet 1997

⁴⁰ DePaulo ym. 1996

⁴¹ Kornet 1997

⁴² Kornet 1997

⁴³ DePaulo ym. 1996

5.1.2 Valehtelun tunnistaminen ja paljastaminen

Valehtelun tunnistamisessa ja paljastamisessa on yleinen uskomus, että vain kokenut alan ammattilainen pystyy tunnistamaan valehtelua yksilön tiedostamattomien eleiden ja ilmeiden perusteella. Valehtelun tunnistaminen ei ole synnynnäinen ominaisuus ihmiselle, vaan yksilön kyvyn tunnistaa valehtelua rakentuvat ympäristön tuottamien ärsykkeiden ja empiirisesti koettujen sekä opittujen asioiden pohjalta. Kysyessäni kerran ystävältäni, miten tunnistit kyseisen ihmisen valehtelevan sinulle, oli vastaus: ”En osaa sanoa, intuitioni tilanteesta oli vain sellainen”. Harva meistä osaa yksilöidä kovin tarkasti kaikkia eri signaaleja, joiden tuloksena aivomme tulivat siihen johtopäätökseen, että joku valehtelee.

Otetaan esimerkiksi hypoteettinen tilanne, missä lapsi on elänyt perheessä, jossa on esiintynyt perheväkivaltaa ja tunnetilojen vaihtelu perheenjäsenillä on suurta ja ilmapiiri huokuu aggressiivisuutta ja pelokkuutta. Lapsi havainnoi pienestä pitäen vanhempiansa ilmeitä, eleitä, tunnetiloja ja verbaalista kanssakäymistä ja on oppinut ennustamaan mitä seuraa vaksi tapahtuu, jos esimerkiksi perheen isä käyttäytyy tai puhuu tietyllä tavalla. Tällä empiirisellä menetelmällä lapsi on oppinut tunnistamaan eri tunnetiloja, non-verbaalista viestintää, puhetaapa, äänenpainotuksen merkityksiä ja useita muita viestinnän muotoja. Näillä opituilla keinoilla on mahdollista tunnistaa myös valehtelua.⁴⁴

Samaa asiaa voidaan pohtia parisuhteen kautta – pariskunta on ollut yhdessä jo 10 vuoden ajan ja ovat viettäneet siitä ajasta huomattavan suuren osan yhdessä tehden eri asioita. Molemmat ovat observoineet toisen tunnetiloja, puhetta, eleitä ja ilmeitä, joten he osaavat jo jollain tasolla ennakoita tapahtumankulkuja, sekä tunnistamaan toisen kertomia valheita hyvinkin pienistä asioista mitä he tiedostamattaan rekisteröivät toisen käytöksestä ja puheesta. Heillä vain tulee ”tunne tai intuitio” siitä, että toinen valehtelee. He luultavasti osaavat nimetä jonkin tietyn eleen, ilmeen tai muun viestin kautta, mikä sai heidät epäilemään toisen valehtelevan, mutta yleisesti arvio perustuu kokonaisuuteen, jonka toinen on tehnyt.

Valehtelun paljastamisesta on tehty lukuisia tutkimuksia, joissa on pyritty eri menetelmien avulla tunnistamaan valehtelua. Tutkimuksissa on selvitetty silmien, silmän liikkeiden ja katsekontaktin yhteyttä valehteluun ja kuinka siitä voidaan mahdollisesti tunnistaa valehtelija. Valehtelija voi räpyttää silmiään, välttää katsekontaktia tai jopa pitää katsekontaktin

⁴⁴ Pease 1992

tiukasti lukittuna. Myös silmänliikkeiden on väitetty paljastavan valehtelija⁴⁵ Valheenpaljastamista mikroilmeiden ja –liikkeiden on tutkittu runsaasti. Jokaisella yksilöllä on tahdosta riippumattomia liikkeitä, jotka paljastavat mitä oikeasti tunnemme ja ajattelemme ja niitä on lähes mahdoton kontrolloida. Helpoimmin havaittavia mikroilmeitä ovat Ekmanin mukaan hymy ja katsekontakti.⁴⁶

Ihmisen kehonkielen muuttuminen voi viestiä ristiriitaisesti siihen, mitä ihmisen verbaalinen viestintä on. Yleinen tapa on suojautua haavoittumaisillaan olevana, valheen kerrottuaan niin, että ihminen peittää kaulaansa tai koskettaa päätänsä. Perinteinen hermostuneisuuden merkki on myös huulten pureminen.⁴⁷ Kasvojen koskettelun ylipäänsä voi olla merkkinä valehtelusta tai epävarmuudesta⁴⁸. Lapsilla tämä toiminto näkyy hyvin selvästi silloin, kun he valehtelevat. Lapsi vie kätensä suun eteen heti valheen jälkeen. Tämä sama prosessi toistuu myös nuorilla ja aikuisilla, joskin ele on paljon hienostuneempi, vaikkapa suun tai kasvojen hipaisu. Valehtelu aiheuttaa usein hermostunutta liikehdintää valehtelijassa ja tämä näkyy usein raajojen tahattomina tai nykivinä liikkeinä, niiden asettelulla toistensa päälle ja raajojen puristamisena. Vartalon kääntyily ja taaksepäin nojaaminen ja voi myös indikoida valehtelua.⁴⁹

Valehtelemineen myös nostaa sydämen syketaajuutta, nostaa verenpainetta ja aiheuttaa hikoilua. Erityisesti kämmenten alueen hieneritys voimistuu. Hengitys voi myös nopeutua ja siitä tulee pinnallista.⁵⁰

Kysymyksiin vastaaminen ja kerronta voi myös osoittaa henkilön valehtelevan. Valehtelija saattaa vältellä kysymystä tai esittää vastakysymyksen saadakseen itselleen miettimisaikaa. Valehtelijoiden on myös tutkitusti kertovan paljon lisätietoja, vaikkei heille ole vielä esitetty kysymystä asiaan liittyen⁵¹. Valehtelija suurentelee mitättömiä ja epärelevantteja yksityiskohtia ja välttää puhumista relevanteista asioista. Valehteleva henkilö ei välttämät-

⁴⁵ Pease 1992

⁴⁶ Ekman 2009

⁴⁷ Ekman 1997

⁴⁸ Pease 1992

⁴⁹ Pease 1992

⁵⁰ Pease 1992

⁵¹ Ekman & O'Sullivan 1991

tä osaa kertoa tarkasti samaa tarinaa uudelleen – yksityiskohdat muuttuvat – ja valehtelija voi olla puolustuskannalla ja suuttua tai olla ylimielinen vastausta kysyttäessä.⁵²

5.1.3 Valheenpaljastuksen problematiikka

Valehtelija voi paljastaa itsensä monella eri tavalla, valehtelija ei ole esimerkiksi valmistautunut kunnolla tilanteeseen tai hänen emootionsa ja non-verbaalinen viestintänsä ovat ristiriidassa puhutun kanssa⁵³. Valehtelija voi myös kokonaan unohtaa valehdelleensa, jolloin uusi asiasisältö tai non-verbaalinen viestintä paljastaa hänet⁵⁴. Ihmiset, jotka valehtelevat vähemmän jäävät helpommin siitä kiinni, koska heidän reaktionsa valheeseen ovat voimakkaampia kuin heillä, jotka valehtelevat enemmän. Ihmisen alitajunta ja autonominen hermosto lähettää hermostuneita viestejä, jotka näkyvät usein hallitsemattomina liikkeinä. Jotkut henkilöt kuten poliitikot, näyttelijät, lakimiehet tai vastaavat, jotka ovat esillä ja esiintyvät työksensä, kykenevät peittämään ja jossain määrin hallitsemaan näitä viestejä ja tunteita, koska he ovat totuttaneet ja harjaannuttaneet itsensä käsittelemään näitä tunteita ja viestejä. Edes sanattoman viestinnän ja valehtelun ammattilaiset eivät pysty valehdellessaan täysin sulkemaan pois näitä vihjeitä valehtelusta.⁵⁵ Tästä poikkeuksen voivat tehdä jotkut luonnehäiriöiset persoonat esimerkkinä psykopaatti, jolle ”Rakastan sinua” sanominen aiheuttaa yhtä paljon emotionaalista vaihtelua kuin tämä sanoisi ”Otan kupin kahvia kiitos”⁵⁶.

Valheiden paljastaminen on todella vaikeaa, tutkimukset osoittavat, että on enemmänkin sattumaa, että havaitsemme ja tunnistamme valehtelun – valehtelua voisi verrata kolikonheittoon – joskus tulee kruuna ja joskus klaava. Vaikka heittäisimme kolikkoa 100 kertaa ja tulos olisi klaava, niin jos jatkamme kolikon heittoa 10 000 kertaa, niin tulokset palautuvat regression kautta takaisin keskiarvoon, joka on noin 50 %. Sama teoria keskiarvoon palautumisen teoria pätee tapahtumien ennustamisessa.⁵⁷ Ekmanin mukaan valheenpaljastustarkkuus on harvoin yli 60 %⁵⁸. Kuulustelutilanteessa sekä valehtelijat, että totuudenpuhujat voivat olla yhtä hermostuneita ja ahdistuneita.⁵⁹ Teoriat indikaattoreista, jotka mah-

⁵² Ekman & O’Sullivan 1991

⁵³ Ekman 2009

⁵⁴ Ekman 1997

⁵⁵ Pease 1992

⁵⁶ Dutton 2013

⁵⁷ Gardner & Tetlock 2015, 97–105

⁵⁸ Ekman & O’Sullivan 1991

⁵⁹ Vrij 2000

dollisesti erottavat totuuden valheesta ja tunnistaa valehtelija eivät vielääkään ole tilastollisesti kovin merkittäviä tai luotettavia⁶⁰.

Teknologian sovellutukset eivät faktisesti tunnista valheen valhetta, vaan esimerkiksi polygrafi mittaa vain fysiologisia reaktioita ja havaitsee pelkoa ja jännittyneisyyttä, ei itse valehtelua⁶¹. Tutkimukset osoittavat, ettei non-verbaalinen viestintäkään kerro aivan kaikkea. Vrijn⁶² mukaan valehtelijan tunnistaminen non-verbaalisesta ei ole täysin mahdollista. Joidenkin ihmisten luonnollinen käyttäytyminen näyttää rehelliseltä, kun taas toisilla sama käytös ei näytä rehelliseltä. Tämä seikka ei kuitenkaan kerro sitä, että valehteleeko jompikumpi näistä. Introvertit ja sosiaalisesti hermostuneet ihmiset yleensä näyttävät siltä kuin he valehtelisivat, vaikka puhuisivat totta. Vrijn mukaan tapa, jolla valehtelu paljastetaan, on käyttää vertailua. Verrataan henkilön totuudenmukaisia lausuntoja valheisiin ja näitä vertaillaan keskenään.⁶³ Useissa tutkimuksissa mikroilmeiden tunnistaminen korreloi valheenpaljastuksen onnistumisprosenttiin⁶⁴.

6 SUOMEN JA SEN NAAPURIVALTIOIDEN KANSALLISEN TURVALLISUUDEN KATSAUS

6.1 Terrorismin uhka Suomessa

Suomen turvallisuustilanne on ollut viime vuosien aikana muutoksessa: esimerkkinä voidaan mainita Turun puukotusisku, joka on luokiteltu terroristisessa tarkoituksessa toteutetuksi teoksi.⁶⁵ Suojelupoliisi on kohottanut terrorismin uhkatasoa Suomessa (Kuva 1). Poliisi tarvitsee tulevaisuudessa enemmän, laaja-alaisempaa osaamista ihmisten käyttäytymisen tunnistamisessa kuin myös erilaisissa poliisin- ja tiedusteluviranomaisten tehtävissä tarvittavien kanssakäymistaitojen kehittämisessä muun muassa väestön monimuotoistuesssa kansainvälisemmäksi.

⁶⁰ DePaulo 1996

⁶¹ Kornet 1997

⁶² Vrij 2000

⁶³ Vrij 2000

⁶⁴ Ekman 2009, Vrij 2000, Ekman & O'Sullivan 1991

⁶⁵ Yle-uutiset 2018 – Käräjäoikeus antoi tuomionsa: turun puukottajalle elinkautinen

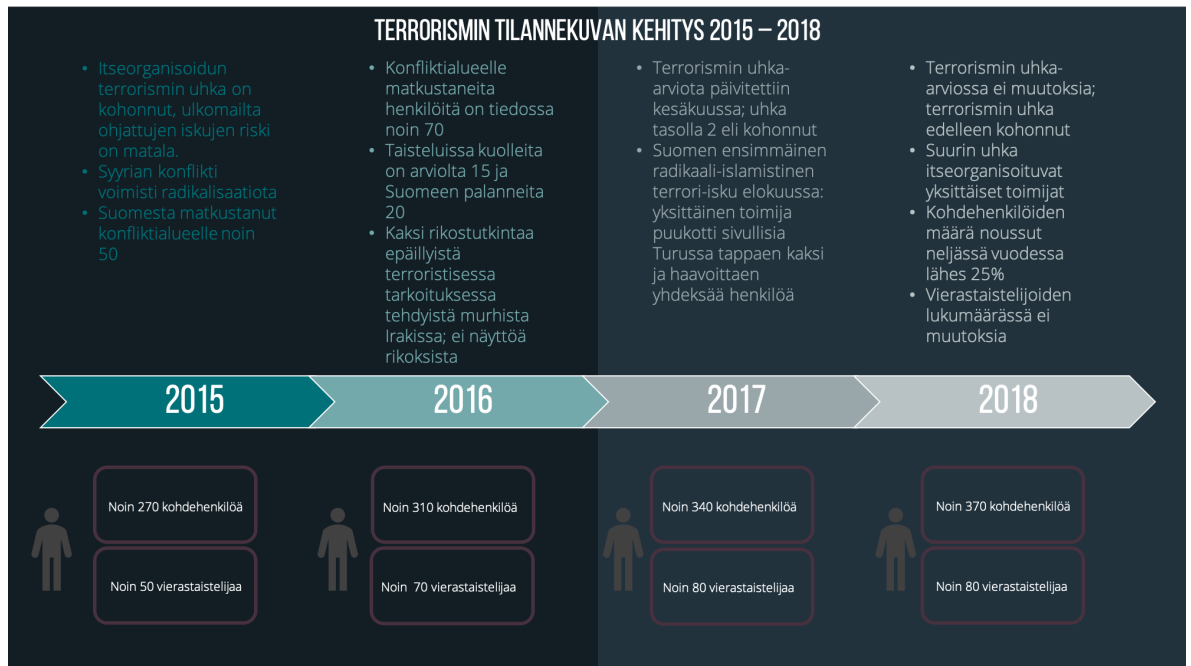

Kuva 1. Terrorismin uhkatasot Suomessa ja länsinaapurivaltioissa – (Juho Arnberg)

Suojelupoliisi ennustaa terrorismin uhan lyhyellä aikavälillä säilyvän neliportaisen asteikon tasolla 2. Arvion mukaan merkittävimmän uhan muodostavat yksittäiset radikaali-islamistiset henkilöt. Terrorismin torjunnan kohteena olevien henkilöiden lukumäärä on noin 370⁶⁶. Keskeisiä tekijöitä terrorismin uhan ja kohdehenkilöiden lukumäärän kasvun taustalla ovat viime vuosina olleet kotoperäisen radikalisoitumisen lisääntyminen sekä Syyriaan ja Irakiin liittyvä vierastaistelijajailmiö. Kohdehenkilöillä on yhteys kansainväliseen terrorismiin ja he ovat usein osallistuneet aseellisiin konflikteihin (Kaavio 1.)⁶⁷.

⁶⁶ Suojelupoliisi 2018: Kansallisen turvallisuuden katsaus

⁶⁷ Suojelupoliisi 2018: Kansallisen turvallisuuden katsaus

Kaavio 1. Terrorismin tilannekuvan kehitys (Juho Arnberg – tiedot: SUPO)

6.2 Terrorismin uhka länsinaapurivaltioissa

Ruotsin poliisin tiedustelu- ja turvallisuuspalvelu (SÄPO) on asettanut 2019 Ruotsin kansallisen terrorismin uhan 3. tasolle *kohonnut uhka*.⁶⁸ (Kuva 1.) Säpo nimeää pääasialliseksi terrorismin aiheuttajaksi islamistiterroristit. Todennäköisesti iskun toteuttaisi joku hyvin motivoitunut yksilö tai pieni joukko ja se kohdistettaisiin sellaiseen paikkaan, missä oleilee paljon ihmisiä.⁶⁹

Norjan turvallisuuspoliisi Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) on arvioinut 2019 Norjan kansallisen terrorismin uhan tasolle 3. *mahdollinen*⁷⁰ (Kuva 1.) PST mainitsee islamistiterroristien olevan Ruotsin ohella Norjan suurin terroristisen uhan aiheuttaja. PST kuitenkin toteaa radikalisoituvien ja tällaisiin ryhmittymiin liittyvien henkilöiden lukumäärän pysyvän edelleen hyvin pienenä.

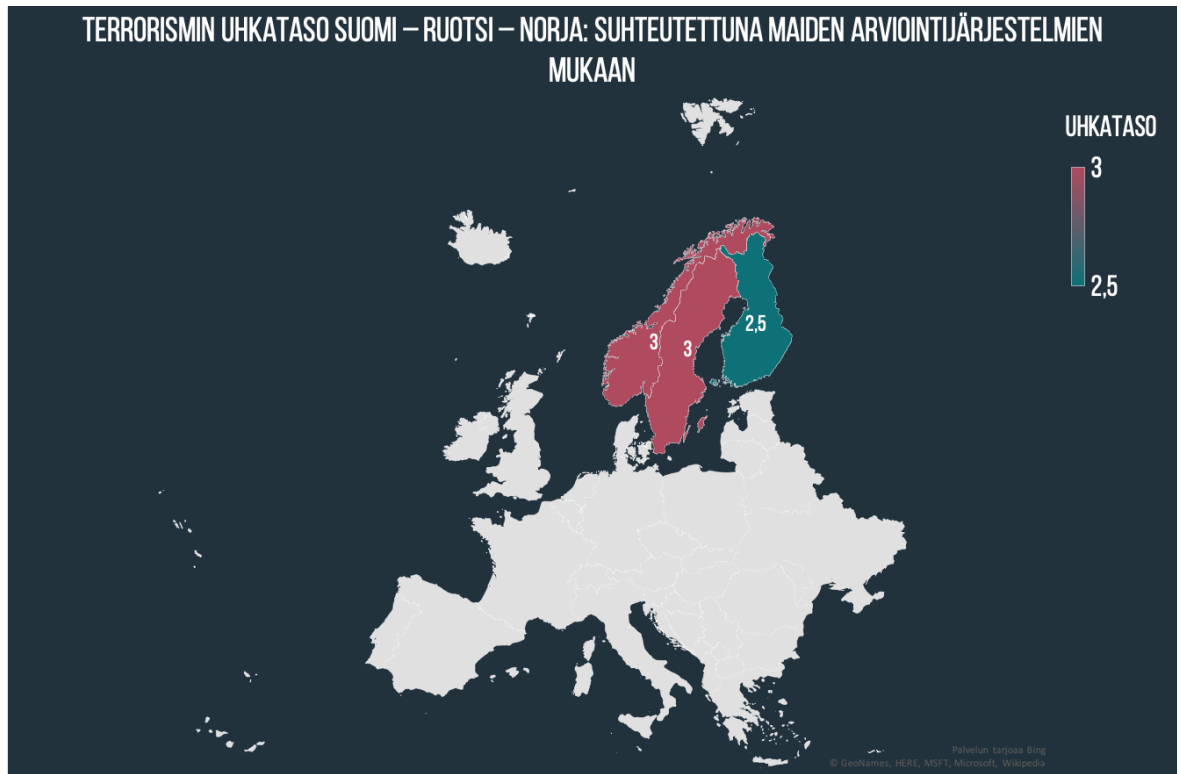
Kuten Kuva 2. osoittaa, on kaikkien kolmen maan uhkataso suhteutettuna maiden omien uhkatasoluokitusten mukaan, lähes samalla tasolla. Suomen osalta uhkataso on merkitty 2,5 (uhkataso 2. *kohonnut*), tasolle, koska uhkatasoluokittelussa on Suomella käytössä vain

⁶⁸ Säkerhetspolisens 2019

⁶⁹ Säkerhetspolisens 2019

⁷⁰ Politiets Sikkerhetstjeneste 2019

neljä luokkaa, Ruotsin ja Norjan viiden sijasta. Uhkatasoluokat ovat myös kuvailtu eri tavoin eri maiden välillä.

Kuva 2. Terrorismin uhka Suomessa ja länsinaapurivaltioissa. (Juho Arnberg)

6.3 Kotimaiset ääriliikket

Kotimaisten ääriliikkeiden osalta Suojelupoliisi ennustaa toiminnan säilyvän nykyisellä tasolla, joskin yksittäiset toimijat muodostavat vaikeasti ennakoitavan uhan. Kotimainen ääriliikkeiden toiminta ei nykyisellään muodosta uhkaa kansalliselle turvallisuudelle.⁷¹ Henkilökohtaisen empiiristen havaintojen perusteella osa kotimaisten ääriliikkeiden toimijoista toimii useammassa eri järjestössä ja siten he pystyvät osaltaan vaikuttamaan eri liikkeiden toimintaan – joskin tästä ei ole selkeää näyttöä – yhtäältä ei ole näyttöä siitä, miten näiden yksittäisten toimijoiden liikehdintä vaikuttaa muihin ryhmiin, sekä mahdollisesti näiden ryhmien radikalisoitumiseen.

Suojelupoliisin nimeää yhdeksi huomionarvoisimmaksi ääriyhmäksi uusnatsistisen Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen (PVL), jonka toiminnan Hovioikeus on päätöksellään lakkauttanut⁷². Hovioikeuden päätöksen perusteluissa mainitaan järjestön toiminnan olleen lain

⁷¹ Suojelupoliisi 2018 – Kansallisen turvallisuuden katsaus

⁷² Yle-uutiset 2018 – Hovioikeus lakkauttaa uusnatsistisen Pohjoismaisen vastarintaliikkeen

ja hyvien tapojen, sekä yleisen edun vastaista, joten varoitus ei olisi riittävä toimenpide. Hovioikeuden päätös lopettaa Pohjoismaiden Vastarintaliike ei tule todennäköisesti lopettamaan äärioikeistolaista liikehdintään, vaan ryhmittymään kuuluneet yksilöt todennäköisesti hakeutuvat saman mielisiin muihin ryhmittymiin ja jatkavat toimintaansa näiden ryhmien taustalla.

Merkittävin kotimaiseen ääriliikehdintään liittyvä uhka tulee yksittäisistä toimijoista. Suojelupoliisi arvioi toiminnan pysyvän nykyisellään, joskin yksittäiset toimijat muodostavat vaikeasti ennakoitavan potentiaalisen uhan.⁷³

6.4 Hybridivaikuttaminen

Suojelupoliisin mukaan Suomi on aktiivisen hybridivaikuttamisen kohteena – yksi hybriditoiminnan tavoitteista on kansallisen itsemääräämisoikeuden kaventaminen – valtiollisten toimijoiden valmius käyttää voimakkaita keinoja säilyy korkeana.⁷⁴ Hybridivaikuttamista toteuttavat erityisesti suurvallat, jotka pyrkivät tällä edistämään omia etujaan ja aiheuttamaan vahinkoa kohdevaltiolle tai muulle toimijalle.⁷⁵

Hybridivaikuttaminen ei ole uusi ilmiö, mutta sen voimakkuus ja monimuotoistuminen tekevät ilmiöstä aiempaa suuremman turvallisuusuhan. Valtiolliset toimijat ovat entistä valmiimpia käyttämään näitä keinoja. Suomeen kohdistuvia vaikuttamiskeinoja ovat tai saattaisivat olla esimerkiksi informaatiokampanjat, poliittinen painostus, rajavakauden horjuttaminen, taloudellisen vaikutusvallan kasvattaminen ja talouselämän kielteisten ilmiöiden hyväksikäyttö sekä infrastruktuurihankkeiden kautta vaikuttaminen samoin kuin kyberoperaatiot ja sotilaallinen voimannäyttö.⁷⁶

6.5 Muutoksen tuomat vaatimukset sisäisen -ja ulkoisen turvallisuuden tekijöille

Kansallista kyberturvallisuutta tulisi edistää päivittämällä Suomen kyberturvallisuusstrategia ja laatimalla kyberturvallisuuden kehittämisohjelma. Lisäksi tulee varmistaa ympäri-vuorokautinen keskitetty tilannekuva, joka on tukena valtion virastoille, kriittisille infrastruktuurin toimijoille ja kumppaneille.⁷⁷

⁷³ Suojelupoliisi 2018 – Kansallisen turvallisuuden katsaus

⁷⁴ Suojelupoliisi 2018 – Kansallisen turvallisuuden katsaus

⁷⁵ Suojelupoliisi 2018 – Kansallisen turvallisuuden katsaus

⁷⁶ Suojelupoliisi 2018 – Kansallisen turvallisuuden katsaus

⁷⁷ Valtioneuvosto 2019 – Hallitusohjelma – puolustuspolitiikka

Puolustusvoimat kehittää valmiuksia vastata monitahoisiin uhkiin. Hybridiuhkiin ja yhteiskunnan muihin häiriötilanteisiin varautuminen edellyttää syvenevää kansainvälistä, koko julkishallinnon kattavaa ja yksityisen sektorin sekä kolmannen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä. Puolustusvoimat tulee jatkaa oman kyberpuolustuskykynsä kehittämistä ja osallistumista kansallisen kyberturvallisuusstrategian toteuttamiseen.⁷⁸

Uuden tiedustelulainsäädännön tehokas ja asianmukainen soveltaminen tulee varmistaa, sekä tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksien ja erityisesti tiedustelua valvovien viranomaisten resurssien ajantasaisuus ja riittävyys tulee taata.⁷⁹

Radikalisatiota pyritään ehkäisemään viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä sekä tuemalla järjestöjen toimintaa. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen PTR-yhteistyötä jatketaan. Turvallisuusviranomaisten hallinnollista yhteistyötä kehitetään ja syvennetään. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi tulee varmistaa riittävät viranomaisresurssit, parannettava tiedonvaihtoa ja tehostamalla valvontaa.⁸⁰

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Kehittämistutkimus ja sen vaiheet

Toteutin opinnäytetyönä kehittämis- ja tutkimushankkeen, jonka tarkoituksena oli tuottaa toimivia käytännön menetelmiä sisäisen- ja ulkoisen turvallisuuden tekijöiden käytettäväksi. Kehittämistutkimuksessa yhdistyvät kehittäminen ja tutkimus syklisessä prosessissa. Barabin ja Squiren (2004) mukaan kehittämis- ja tutkimus lähtee muutostarpeesta, jonka tuloksena syntyy tuotos.⁸¹ Opinnäytetyössäni muutostarve tulee esiin siinä, miten löytää valtion turvallisuusorganisaatioiden tarpeisiin sopivia henkilöitä, joiden ominaisuudet pystyvät vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

Kehittämistoiminta nähdään usein konkreettisena toimintana, jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. Tämä voi tarkoittaa vain joitain esimerkkejä mainitakseni työskentelyprosessien uudistamista, koulutuksen vaikuttavuuden arviointia ja tehostamista. Kehittämistoiminta voi pitää sisällään uusien ideoiden kehittämisen, levittämisen, että myös niiden vakiinnuttamisen. Se on ennen kaikkea käytännöllisten asioiden

⁷⁸ Valtioneuvosto 2019 – Hallitusohjelma – puolustuspolitiikka

⁷⁹ Valtioneuvosto 2019 – Hallitusohjelma – yhteiskunnallinen kokonaisturvallisuus

⁸⁰ Valtioneuvosto 2019 – Hallitusohjelma – yhteiskunnallinen kokonaisturvallisuus

⁸¹ Kananen 2012, 19

korjaamista, parantamista ja edistämistä. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan käsite voidaan ymmärtää väljänä yleiskäsitteenä, jolla kuvataan tutkimustoiminnan ja kehittämistoiminnan yhteyttä. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta kohdentuu tutkimuksen ja kehittämistoiminnan risteyspaikkaan. Olenkin ottanut tämän yhdeksi oman tutkimus – ja kehittämishankkeen metodologiaksi. Omassa hankkeessani kaikki kolme metodologiaa: kvantitatiivinen, kvalitatiivinen ja kehittämistoiminta limittyvät. Onnistunut kehitysprosessi voi levitä myös laajemmin muiden organisaatioiden ja toimijoiden käyttöön. Kehittäminen tähtää muutokseen, sillä tavoitellaan jotain parempaa ja tehokkaampaa kuin mitä toimintatavat ovat aiemmin olleet.⁸² Olen itsekkin ottanut tämän seikan huomioon, kun olen valinnut oman opinnäytetyöni aiheita. Haluan, että tekemäni työ olisi merkityksellinen itselleni kuin myös poliisiorganisaatiolle.

Kehittämistoiminnassa pyritään tuottamaan tietoa esimerkiksi siitä, voidaanko jotakin työmenetelmää pitää hyvänä. Tällöin etsitään näyttöä kehitettävän asian käyttökelpoisuudesta. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tavoitellaan empiirisesti pätevää tietoa, mutta pätevän tiedon lajeja on kuitenkin useita erilaisia.⁸³ Mainitsenkin tässä vain itseäni koskevan kaksi tärkeintä ja käytetyintä tiedon keräämisen lajia, joita tulen käyttämään myös oman opinnäytetyöni tekemisessä. Ensimmäisenä ja vahvimpana näytön asteena pidetään satunnaistettuja koe-kontrollitutkimuksia (randomized controlled trial, RCT). Toiseen luokkaan sijoittuva näyttö perustuu ilman satunnaistamista tehtyyn kontrolloituun tutkimukseen tai kvali-kokeelliseen tutkimukseen.⁸⁴

Toikko & Rantanen mainitsevat teoksessa, että kehittämistoiminnan menetelmistä puhuttaessa viitataan usein tutkimusmenetelmiin. Kuitenkin tutkimusmenetelmien valinta perustuu tutkimusongelmaan. Tutkimusmenetelmien luotettavuus arvioidaan tieteellisten periaatteiden mukaan. Kehittämistoiminnassa lähtökohta on usein tutkimusongelmien ratkaisun sijaan käytännöllisempi. Usein kehittämismenetelmät nojautuvat oletukseen, jonka mukaan asianomaisella menetelmällä saadaan aikaan tavoiteltuja tuloksia.⁸⁵

Kehittämisen ja tutkimuksen suhdetta voidaan hahmottaa Rantasen & Toikon mukaan siten, että kehittämisessä sovelletaan tutkimuksen tietoa. Tutkimus tuottaa uusia ideoita ja asioita, joita sitten sovelletaan käytäntöön. Tällöin heidän mukaansa voidaan puhua tutki-

⁸² Toikko & Rantanen 2009, 14–16, 21

⁸³ Toikko & Rantanen 2009, 39

⁸⁴ Toikko & Rantanen 2009, 39

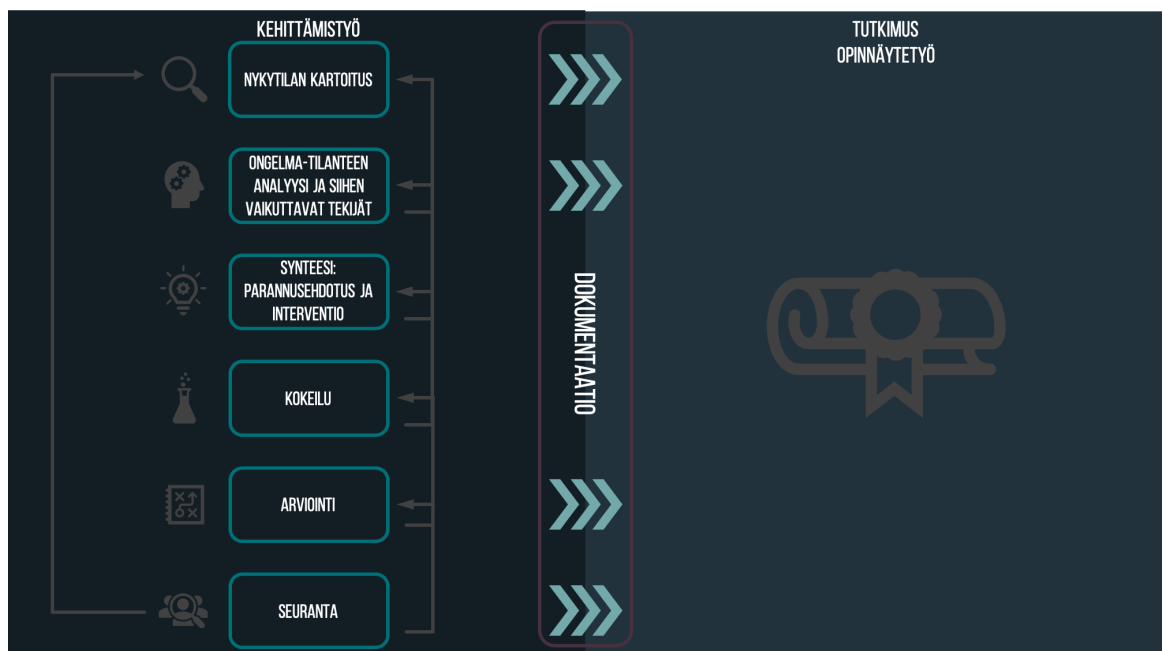
⁸⁵ Toikko & Rantanen 2009, 18

muksellisesta kehittämistoiminnasta, joka yhdistää konkreettisen kehittämistoiminnan ja tutkimuksellisen lähestymistavan.⁸⁶ Mielestäni oman opinnäytetyöni tavoite on juurikin Rantasen & Toikon kuvaileman kaltainen. Tutkimuksesta saatu tieto pyritään siirtämään käytännön sovellutuksiksi, sekä saatua tietoa pyritään jatkojalostamaan haluttuun suuntaan ja tarpeisiin.

Kehittämistoiminnan kokonaisvaltainen toteutus vaati sitä, että toiminnan lähtökohdat on määriteltävä. Olennaisin osa toiminnan perusteluissa on miettiä sitä, miksi jotakin pitää kehittää juuri nyt⁸⁷.

Toikon & Rantasen mielestä kehittämistoiminnan kannalta on oleellista, jos tavoite voidaan perustella mahdollisimman konkreettisesti. Käytännössä kehittäminen joudutaan usein rajaamaan yhteen tai kahteen tavoitteeseen, vaikka niitä voitaisiinkin määrittellä useita⁸⁸. Itse olen omassa työssäni päätenyt rajaamaan tavoitteet kahteen toiminnan selkeyttämiseksi ja lopullisen kirjallisen työn rajaamiseksi opinnäytetyölle sopivaan pituuteen.

Kuten Toikko & Rantanen toteavat, että kehittämistoiminta saa virallisen luonteen, kun sen tavoite saa esimerkiksi rahoittajan tai omassa tapauksessani organisaation johdon hyväksynnän⁸⁹.

⁸⁶ Toikko & Rantanen 2009, 19

⁸⁷ Toikko & Rantanen 2009, 57

⁸⁸ Toikko & Rantanen 2009, 57

⁸⁹ Toikko & Rantanen 2009, 58

Kaavio 2. Kehittämistutkimuksen vaiheet (Juho Arnberg – tiedot: Kananen 2012)

7.1.1 Nykytilan kartoitus: ilmiöön tutustuminen

Ilmiön kuvauksella tutkimuskohde sidotaan käytäntöön eli toimintaympäristöönsä. Kananen mukaan kehittämis- ja tutkimustyö alkaa tutkimuskohteena olevan ilmiöön perehtymisellä. Tällä pyritään analysoimaan ilmiö ja siihen vaikuttavia tekijöitä, joita tarvitaan intervention suunnittelussa ja tavoitteen arvioinnissa.⁹⁰ Ilmiön rajaus ja määrittely on tärkeää, sillä se auttaa hallitsemaan tutkittavaa ilmiötä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimushankkeen ensimmäinen askel oli juuri tämä, kuinka rajata valtava vaikuttamisen ja valehtelun tunnistamisen ilmiö keskeisiin kohtiin, sekä poimia sieltä olennaisin tutkimushankkeen suunnittelun rungoksi.

Olin tutustunut vaikuttamisen ja valehtelun tunnistamisen ilmiöön lukemalla ja tutustumalla laajasti siitä tehtyyn kirjallisuuteen ja tutkimustuloksiin. Minulla oli jo hyvä empiirisesti hankittu tietämys tutkittavasta ilmiöstä, joka osaltaan helpotti suunnitteluprosessia ja auttoi rajaamaan aihetta.

7.1.2 Ongelmatilanteen analyysi ja siihen vaikuttavat tekijät

Kehittämistutkimuksen kriittisin osa on, kuinka ongelma määritetään ja määrittelyn jälkeen muuttamaan tutkimuskysymyksiksi, joilla tuotetaan tietoa ongelman ratkaisemiseksi⁹¹

Tutkimuskysymysten muodostaminen vaati pitkällisen prosessin, jossa käytin mind mapping –karttaa, johon asetin erilaisia vastauksia, joita hypoteesin mukaisesti tutkimustulos antaisi. Näistä vastauksista poimin tutkimushankkeen osalta – ja myös tarpeen osalta – keskeisimmät vastaukset, joista muodostin tutkimuskysymykset.

7.1.3 Muutoksen johtaminen

Kehittämistutkimuksen onnistumisen kannalta on keskeistä määritellä, ketä asia koskee⁹². Tutkimushankkeen primääri kohderyhmä on poliisiorganisaatio ja sekundäärinen joukko on muut sisäisen turvallisuuden tekijät, jotka voivat myös hyötyä tutkimushankkeesta saa-

⁹⁰ Kananen 2012, 55

⁹¹ Kananen 2012, 64

⁹² Kananen 2012, 70

duista tuloksista, joiden pohjalta voidaan kehittää tulevaisuudessa tutkimusmetodologiaa ja koeasetelmia.

Kanasen⁹³ mukaan kehittämistutkimuksen, kuten myöskään toimintatutkimuksen yhteydessä ei voida käyttää tilastotieteen käsitteitä otannasta sen varsinaisessa merkityksessä samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Määrällisessä tutkimuksessa otokseen tarvittava havaintoyksiköiden määrä voidaan laskea tilastollisesti kaavojen avulla. Kananen kehottaa välttämään termiä ”otanta”, termi teoreettinen otanta on validimpi käytettäväksi kehittämistutkimuksen yhteydessä. Käytän työssäni kuitenkin otanta termiä, koska hankkeessa yhdistyvät eri metodologiat ja tutkimuksen luonteet.

7.1.4 Ratkaisu ja sen esittäminen

Tavoitellun muutoksen aikaansaamiseksi on esitettävä ratkaisu, jolla niin sanottu ongelma saadaan poistettua. Tähän ”ongelmaan” tutkimuksesta saatujen tulosten on tarkoitus esittää ratkaisu. Ratkaisun lisäksi on tunnistettava eri interventioiden vaikutukset eli tulee olla selvä fokus miksi ja miten tietty aktio vaikuttaa ilmiöön.⁹⁴ Tämän muuntaminen käytäntöön voisi tarkoittaa tutkimustulosten perusteella laadittujen toimenpiteiden siirtämistä käytännön sovellutuksiksi esimerkiksi poliisiorganisaation tiettyjen tehtävien rekrytointiprosessissa. Tätä prosessia en tule työssäni käsittelemään, vaan näiden sovellutusten mahdollinen siirtäminen käytäntöön jää organisaation ratkaistavaksi.

7.1.5 Ratkaisun toteuttaminen

Kanasen⁹⁵ mukaan kehittämistutkimus vaatii toimintasuunnitelman, jota käytetään työkaluna projektin läpiviemiselle. Tutkimus- ja kehittämishankeen luonteen vuoksi toimintasuunnitelmaa ei ole laadittu, koska tutkimuksesta saatavien tulosten ei vielä voitu olettaa olevan relevantteja ja tarkoituksenmukaisia, jotta niitä voitaisiin testata käytännössä.

7.1.6 Ratkaisun muokkaus testauksen pohjalta

Kehittämisprosessin aikana havainnointiin ja arviointiin on syytä kiinnittää huomiota, koska prosessin aikana voidaan huomata, että toteutus on voinut muuttua suunnitellusta. Tällä

⁹³ Kananen 2012, 70–71

⁹⁴ Kananen 2012, 74

⁹⁵ Kananen 2012, 77

voidaan tehdä tarvittavia korjaustoimenpiteitä prosessin aikana.⁹⁶ Näitä korjauksia jouduttiin tekemään prosessin aikana useiden muuttujien takia. Aktiivinen havainnointi ja prosessin sisällön kriittinen tarkastelu on tärkeää, jotta haluttu lopputulos vastaa suunniteltua prosessia.

7.1.7 Arviointi ja seuranta

Esitetyn ratkaisun jälkeen arvio tavoitteen saavuttamisesta on viimeinen vaihe tutkimushankkeen prosessissa. Tällöin arvioidaan asetetun tavoitteen suhdetta saatuihin tuloksiin. Tässä on kysymys mittaamisesta, eli siitä, olivatko saavutetut tulokset suhteessa toimenpiteisiin ja mitä näillä tavoiteltiin.⁹⁷ Tätä arviointia käsittelem *Tulokset* –osiossa tarkemmin.

7.2 Tutkimusmenetelmät

Kehittämistyössä käytetään hyvin harvoin vain yhtä ainoaa tutkimusmenetelmää, vaan kehittämistutkimus on joukko eri tutkimusmenetelmiä, joita käytetään tilanteen ja kehittämiskohteen mukaan kuten Kananen mainitsee. Kyseessä on monimenetelmäinen tutkimusote tai tutkimusstrategia, jossa yhdistyvät kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät. Tästä eri tutkimusmenetelmät yhdistävästä moninäkökulmaisuudesta käytetään nimitystä menetelmätriangulaatio⁹⁸.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tärkeää oli määritellä tutkimusstrategia ja eri tutkimusmenetelmät, jonka pohjalta itse tutkimus ja siitä saatava tietovaranto analysoidaan, sekä analysoinnin tuloksena syntyvä lopputulos tuotetaan. Hirsjärvi ym. tuovat teoksessaan esiin, kolme traditionaalista tutkimusstrategiaa, joita ovat; kokeellinen, eli eksperimentaalinen, Survey–tutkimus ja tapaustutkimus. Kehittämistyöni luonteen vuoksi sopivimmaksi tutkimusstrategiaksi valikoitui kokeellinen tutkimus, jonka tyypillisiä piirteitä ovat: näytteiden valinta populaatiosta ja koejärjestelyillä hankitun tiedon systemaattinen analysointi sekä hypoteesien testaaminen.⁹⁹

⁹⁶ Kananen 2012, 79

⁹⁷ Kananen 2012 80–81

⁹⁸ Kananen 2012, 19

⁹⁹ Hirsjärvi ym. 2007, 128 – 130

7.2.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvantitatiivinen eli määrällisessä tutkimuksessa selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää onnistuakseen riittävän suurta ja tutkittavaan kontekstiin kuuluvaa otosta.¹⁰⁰

Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä korostetaan kausaalisuuden lakeja. Tämän taustavoimana on niin sanottu realistinen ontologia, jonka mukaan todellisuus pohjautuu objektiivisesti todettavista tosioista. Tämä ajattelutapa on syntynyt filosofian loogisesta positivismista, joka korosti kaiken tiedon olevan peräisin suorasta aistihavainnosta ja loogisesta päättelystä, joka perustuu näihin havaintoihin.¹⁰¹

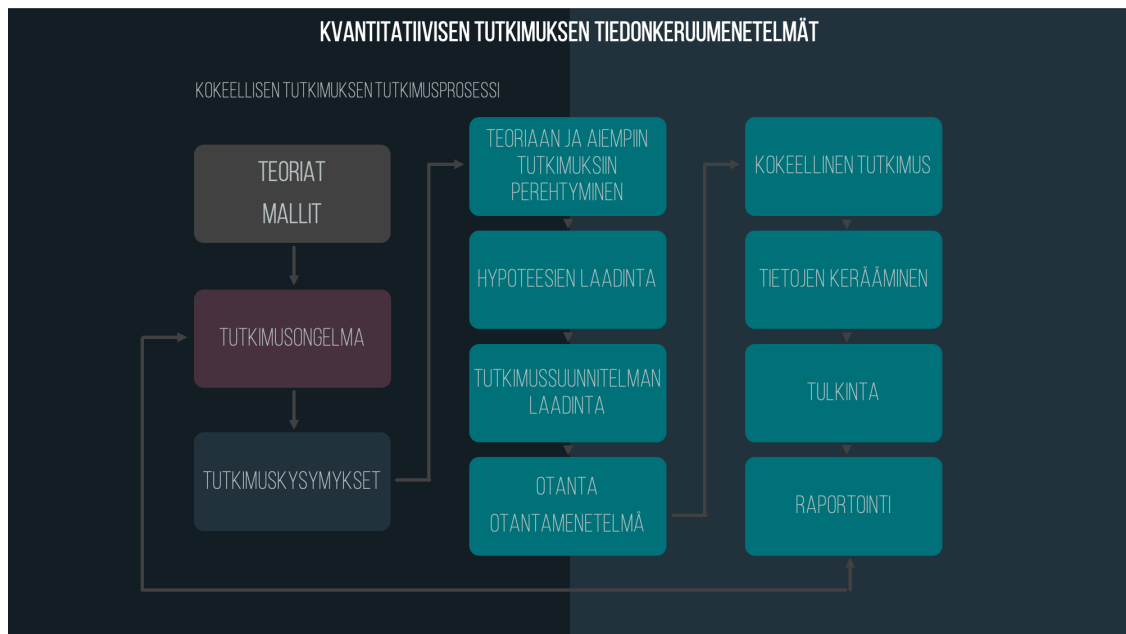
Kvantitatiivista aineistoa kerätään tyypillisesti lomakekyselyillä, henkilökohtaisilla– ja puhelinhaastatteluilla sekä verkossa tehtävillä kyseillä. Käytettävä tiedonkeruu menetelmä tulee valita käytettävien metodien, otannan, lomakkeiden ja kysymysten mukaisesti. Kvantitatiiviselle tutkimusmenetelmälle keskeistä on hypoteesien asettaminen, aiempien teorioiden ja johtopäätösten käsittely, koejärjestelyiden suunnittelu, koehenkilöiden valinta otantasuunnitelman ja henkilömäärittelyiden avulla, muuttujien muodostaminen taulukkomuotoon ja päätelmien teko havaintoaineiston tilastolliseen analysointiin perustuen¹⁰². Kehittämistutkimuksessani korostuvat juuri nämä edellä mainitut keskeiset tapahtumat, joita on lähestytty kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän turvin.

Kehittämistutkimuksessa käytettiin eri tutkimusmenetelmien yhdistelmää sen moniulotteisen luonteen takia. Eri tutkimusmenetelmien avulla saadut tulokset ja näistä muodostetut uudet hypoteesit kuljettivat tutkimusta ikään kuin kronologisesti eteenpäin.

¹⁰⁰ Heikkilä 2014

¹⁰¹ Hirsjärvi ym. 2007, 135

¹⁰² Hirsjärvi ym. 2007, 136

Kaavio 3. Kokeellisen tutkimuksen tutkimusprosessi (Juho Arnberg)

7.2.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on *todellisen elämän* kuvaaminen. Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kokonaista joukkoa erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä.¹⁰³ Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Hirsjärvi ym. toteavatkin yleisesti, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä tai totuuksia.¹⁰⁴ Metsämuuronen toteaa kvalitatiivisen tutkimuksen soveltuvan erityisen hyvin silloin, kun ollaan kiinnostuneista tapahtumien yksityiskohteisista rakenteista, eikä niiden yleisluontoisesta jakaantumisesta, tapahtumissa mukana olleiden toimijoiden merkitysrakenteista, halutaan tutkia luonnollisia tilanteita tai halutaan saada selville tiettyjen tapahtumien syy-seuraussuhteita.¹⁰⁵ Mielestäni laadullisen tutkimuksen ominaispiirteitä on yleisesti laadullisen tutkimuksen hypoteesittomuus, tutkimuksen suhde olemassa olevaan teoriapohjaan ja aineistolle tehtävä induktiivinen päättely, jossa pyritään tekemään yleistyksiä ja päätelmiä aineistosta nousevien seikkojen perusteella.

¹⁰³ Metsämuuronen 2001, 9

¹⁰⁴ Hirsjärvi ym. 2007, 156–157

¹⁰⁵ Metsämuuronen 2001, 14

Hirsjärvi ym. mainitsevat kirjassaan 43 erilaista kvalitatiivisen tutkimuksen tyyppiä tai haaraa, joita on yleisesti tieteen tekijöiden keskuudessa mainittu¹⁰⁶. Hirsjärvi ym. mainitsevat kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiksi piirteiksi; Tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa autenttisissa tilanteissa. Ihmisiä suositetaan tiedon keruun instrumentteina, käytetään induktiivista analyysia, aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja, kohdejoukon valinta tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen perusteella, tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, sekä jokaista tapausta käsitellään uniikkina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti.¹⁰⁷

Keskeiset kvalitatiivisessa metodologiassa käytettävät tutkimusmenetelmät ovat havainnoiminen, tekstianalyysi, haastattelu ja litterointi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa havainnointi on perustavaa laatua oleva tekniikka esimerkiksi toisen kulttuurin ymmärtämisessä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tekstianalyysia käytetään siten, että pyritään ymmärtämään kulttuurin jäsenten käyttämiä kategorioita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu on enemmän tai vähemmän avointen kysymysten esittämistä valituille yksilöille tai ryhmille. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään harvoin litterointia, puhtaaksi kirjoittamista, mutta kvalitatiivisessa tutkimuksessa sitä käytetään sen ymmärtämiseen, kuinka tutkimukseen osallistujat organisoivat puheensa tai kirjoituksensa.¹⁰⁸

Hirsjärvi ym. mainitsevat teoksessaan, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita kielen eri piirteistä, säännönmukaisuuksien keksimisestä, tekstin tai toiminnan merkityksestä, sekä reflektiosta.¹⁰⁹

Hirsjärvi ym. mainitsevat, että kvalitatiivista tutkimusta voidaan verrata väripalettiin. Jokainen tutkija tekee oman tutkimuksensa ja sekoittaa väreit omalla, uniikilla tavallaan. Tutkija voi myös antaa nimen omalle metodilleen, ja näin metodien kirjo kasvaa edelleen.¹¹⁰

¹⁰⁶ Hirsjärvi ym. 2007, 158

¹⁰⁷ Hirsjärvi ym. 2007, 160

¹⁰⁸ Metsämuuronen 2001, 14

¹⁰⁹ Hirsjärvi ym. 2007, 161

¹¹⁰ Hirsjärvi ym. 2007, 161

Kaavio 4. Kvalitatiivisen tutkimuksen prosessikaavio (Juho Arnberg – tiedot: Kananen 2012)

7.3 Työhypoteesit

Hypoteesilla on Kerlingerin (1986) mukaan kolme syytä, miksi se on tärkeä ja korvaamaton työkalu tieteellisessä tutkimuksessa. Hypoteesi on teorian työväline, hypoteesissa teoria muotoutuu ymmärrettäväksi ja siinä kerrotaan, kuinka asiaa käytännön tasolla lähestytään. Hypoteeseja voidaan testata ja osoittaa niiden todennäköinen validius tai virheellisyys. Kolmanneksi hypoteesin avulla voidaan lähestyä tutkimuskohdetta objektiivisesti ilman tutkijan subjektiivisia arvoja ja mielipiteitä.¹¹¹ Pidän edellä mainittuja seikkoja hyvin tärkeinä tutkimuksen teon kannalta ja käytinkin paljon aikaa hypoteesien muotoiluun oman tutkimukseni kannalta oleellisiksi ja sopiviksi.

Hypoteesit ovat auttaneet kokonaisvaltaisesti kokoamaan ja jäsentelemään tutkimusta. Metsämuuronen myös mainitsee oppaassaan hypoteesien eduista tutkijalle. Hypoteesit ohjaavat tutkimusta ja niistä saa selkeän ajatuksen mitä pitää tehdä. Toiseksi hypoteesit mahdollistavan sen, että tutkija saa teorialle "selkänöjan" mitä vasten teoriaa voidaan testata tai ainakin testattavan muodon. Hypoteesit myös auttavat tutkijaa vahvistamaan tai joka hylkäämään käytetyn tietoperustan¹¹².

¹¹¹ Metsämuuronen 2001, 33

¹¹² Metsämuuronen 2001, 34

Aihealuetta läheisesti käsitteleviä tieteellisiä tutkimuksia on tehty paljonkin, joten pystyn tukeutumaan näistä saatuun tutkimustietoon ja niistä tehtyihin johtopäätöksiin omassa tutkielmassani. Tämä mahdollistaa tutkimuskysymysten laadinnan kuvailevina, sekä kysymysmuotoon asteltuina, kuten Metsämuuronenkin asian toteaa. Tämän voidaan kuvitella olevan kahden jo tunnetun, mutta ei yhdessä tutkitun, käsitteen ja muuttujan välisenä yhteytenä. Tässä tutkija pyrkii yhdistämään kyseiset kaksi muuttujaa toisiinsa.¹¹³

Metsämuuronen kertoo perussäännöksi hypoteesien asettamiselle edeltävien tutkimusten ja yleisen tiedon siitä, mikä on oletettu tutkimuksen tulos¹¹⁴. Mielestäni omasta aihealueeni tutkimuksesta on olemassa olevaa tutkimustietoa siinä määrin, että pystyin asettamaan hypoteeseja tutkimukselleni.

Omassa tutkimushankkeessani kysymysten asettelu ja koejoukon valinta ohjaavat siihen, että vertaillaan yhtä ryhmää johonkin ennalta asetettuun kriteeriin. Tässäkin tapauksessa hypoteesien asettaminen tuottaa kolme ryhmää, joita vertaillaan keskenään niin kuin Metsämuuronen teoksessaan mainitsee¹¹⁵.

Asetetun hypoteesin mukaisesti otannan sisältä tulisi nousta esiin yksilöitä, joilla teetettyjen testien perusteella on kyky luontevaan ja uskottavaan valehteluun, vaikuttamiseen, sekä hyvä stressinsietokyky. Tämän lisäksi esiin pitäisi nousta noin yksilöitä, joilla persoonallisuustestin perusteella on kyky tunnistaa valehtelua, tulkita non-verbaalista viestintää ja erottaa epäjohdonmukaisuuksia isosta kokonaisuudesta. Lopun otannan testituloksia verrataan varsinaisiin koehenkilöihin, joista tulee verrokkihenkilöitä. Verrokkihenkilöiden persoonallisuusprofiilit poikkeavat muista sillä, että he eivät todennäköisesti testituloksien perusteella omaa edellä muilla henkilöillä mainittuja ominaisuuksia.

7.4 Perusjoukko ja otanta

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusjoukosta käytetään nimitystä perusjoukko (*populaatio*) – ilmiö koskee tai liittyy perusjoukkoon. Määrällisessä tutkimuksessa perusjoukon koko on usein suuri, jotta tulos saadaan riittävän luotettavaksi.¹¹⁶ Tutkimushankkeessa tarkoitus oli saada rekrytoituksi noin 60–70 henkeä sisältävä perusjoukko, mutta poistumien

¹¹³ Metsämuuronen 2001, 31

¹¹⁴ Metsämuuronen 2001, 32

¹¹⁵ Metsämuuronen 2001, 33

¹¹⁶ Kananen 2012, 70

Opinnäytetyön käytännönvaihe toteutettiin helmikuussa 2019. Käytännön tutkimusvaihe toteutettiin kahden arkipäivän aikana Poliisiammattikorkeakoululla.

Kaavio 6. Opinnäytetyöprosessin kulku – (Juho Arnberg)

Tutkimus- ja kehittämishankkeessa mukana olevalle ryhmälle annettiin ensimmäinen kirjallinen palaute tutkimus- ja kehittämishankkeen tarkoituksesta ja tuloksista viikko käytännön vaiheen jälkeen. Palautteen annosta vastasi psykologi Markku Nyman, joka tuotti kirjallisen yhteisen palautteen kaikille hankkeeseen osallistuneille.

Varsinainen palautetilaisuus järjestetään vuoden 2019 loppupuolella, kun tutkimuksessa mukana olleet henkilöt palaavat työharjoittelujaksolta koululle lähijaksolle. Tällöin kaikille hankkeessa mukana olleille annetaan myös henkilökohtainen suullinen- ja kirjallinen palaute heidän tekemistään testeistä ja tutkimustuloksesta.

9.4 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Hirsjärvi ym. jakavat kirjoitusprosessin ideointi – ja suunnitteluvaiheeseen, missä kirjoittaja aluksi jäsentää mielessään olevat tiedot ja hankkii sitten lisää tietoa eri tavoin. Kerättyä tietoa pohditaan ja jäsennetään koko ajan kirjoittaen – kirjallisuuden kanssa yhteisvaikutuksessa, niin pitkälle, että hän pystyy kirjoitustehtävänsä perusidean tarkentuessa hahmottamaan aineistonsa alustaviksi hierarkiasuhteiksi ja dispositioiksi¹³¹.

Kirjallisen toteuttamisen vaiheessa tutkija luonnostelee eri versioina suunnittelemansa käsittelyjärjestystä kirjalliseen muotoon yhtenäiseksi tekstiksi, joka antaa yleiskuvan aiheesta¹³². Tekstiversioiden luettaminen ulkopuolisilla lukijoilla ja palautteen hankkiminen on tärkeää kirjoitusprosessin eri vaiheissa, sillä kirjoittaja sokaistuu omiin näkökulmiinsa ja omaan ilmaisuunsa¹³³. Tässä prosessissa ensiarvoisen tärkeää ovat opinnäyteseminaarit, joissa opponoija ja ohjaaja (t) ja muu ryhmä pääsee esittämään kysymyksiä ja haastamaan opinnäyteentekijää prosessissaan.

Tarkasteluvaiheessa kirjoittaja muokkaa ja korjaa luonnoksen sisältöä. Kirjoittaja hioo tekstiä sisällöllisesti ja kielellisesti johdonmukaiseksi ja kiinteäksi, sekä tarkistaa lopuksi tekstinsä muotoseikat ja kieliäsun ja jää odottamaan työn arviointia¹³⁴.

Mielestäni kyseinen prosessikaavio on käyttökelpoinen ja jokaisen tulisi mieltää se kuvatulla tavalla. Prosessi mielestäni ei ole kuvatus yksinkertainen, koska kaikki prosessin vaiheet nivoutuvat ja lomittuvat toisiinsa prosessin aikana.

Hirsjärvi ym. kehottavat kirjoittajaa ryhtymään kirjoittamaan yhtenäisiä tekstijaksoja mahdollisimman pian, sillä vasta kirjoittaminen aktivoi ajattelun ja sitoo kirjoittajan asiaan. Kirjoitusprosessin aikana kirjoittaja näkee, onko aineisto riittävä, onko sen käsittelyssä aukkoja tai mihinkään johtamattomia teitä.¹³⁵ Mielestäni juuri tämä metodi auttaa kirjoittajaa alkuun ja saa ajatustyön liikkeelle asian parissa. Itse huomasin opinnäytesuunnitelman kirjoittamisen ja sen huolellisen tekemisen auttavan suuresti varsinaisen opinnäytetyön hahmottamisessa ja kirjoittamisessa. Varsinaisen opinnäytteen kirjoittamisen aloittaminen

¹³¹ Hirsjärvi ym. 2007, 32

¹³² Hirsjärvi ym. 2007, 32

¹³³ Hirsjärvi ym. 2007, 32

¹³⁴ Hirsjärvi ym. 2007, 32

¹³⁵ Hirsjärvi ym. 2007, 32

ja työstäminen oli huomattavasti helpompaa, kun jo suunnitelmassa on paneuduttu huolella teoreettiseen viitekehykseen, johon tutkimuksella tuotettuja tuloksia verrataan.

Hirsjärvi ym. tuovat oppaassaan myös esiin ongelman, mikä jokaisella meistä on varmasti joskus ollut edessään. Miten aloittaa kirjoitustyö, vaikka se tuntuu ylitsepääsemättömän vaikealta. Kirjoittajalla saattaa olla niin paljon sanottavaa, ettei tiedä mistä aloittaa ja mitä valita mukaan. Kokeneillakin kirjoittajilla on sama ongelma. Kirjoittaminen aloitetaan yleensä vasta kun tekstin luovuttamisen takaraja lähenee. Yleisesti vedotaan muiden töiden kiireellisyyteen tai ensisijaisuuteen.¹³⁶ Mielestäni tämä on jokaisen opinnäytetyötään aloittavan syytä pitää mielessään, että kirjallisen työn aloittamien ei tunnu helpommalta, vaikka sitä siirtäisi kuinka pitkään. Mielestäni mitä pidemmälle sitä siirtää sen vaikeampaa sen aloittamisesta tulee. Se voi myös aiheuttaa sinulle ylimääräistä stressiä, koska alitajuisesti asiaa mietitään, koska tiedetään sen olevan edessä ennemmin tai myöhemmin.

Kirjoittamisen välttelyn syyt ovat usein psykologisia: uskonpuute ja epäonnistumisen pelko. Riittämättömyyden tunne on monelle tuttu: Onko minulla asiasta mitään uutta ja oma-peräistä sanottavaa? Psykologisten esteiden lisäksi mainitaan menettelytapaan, asian käsittelyyn, liittyvät valinnan vaikeudet, joita esiintyy tekstin keskeisten jaksojen alkuvaiheissa, kun etenemissuunta ei ole aivan selvillä. Kokeneiden kirjoittajien perusohje on, että kirjoittamisvaikeudet on hyväksyttävä ja niistä selviytyy vain kirjoittamalla. Kirjoittaessa luovuus aktivoituu ja ideat alkavat virrata. Älä tavoittele täydellisyyttä heti ensimmäisellä versiolla. Anna ajattelulle aikaa ja tilaa. Aikataulut ja takarajat antavat ryhtiä työskentelyyn.¹³⁷

Raivaa aikaa ja paikka kirjoittamiseen. Kirjoita päivittäin, sillä rutiinit auttavat keskittymään. Aseta tavoite ja tee aikataulu, tietty määrä tekstiä päivässä motivoi eteenpäin. Tarkkaile muistiinpanojesi määrää ja laatua, älä haali niitä liikaa, vaan keskity olennaisimpiin. Sulje muu maailma kirjoitusprosessin ajaksi, laita puhelimesi äänettömälle ja pois ulottuviltasi. Älä vastaile sähköposteihin. Aloita kirjoittaminen sellaisesta kohdasta, joka tuntuu itsellesi helpoimmalta, älä yritä väkisin kirjoittaa, mene lenkille tai tee jotain ihan muuta.

¹³⁶ Hirsjärvi ym. 2007, 56–57

¹³⁷ Hirsjärvi ym. 2007, 57–58

Pyydä palautetta ohjaajaltasi tai vertaisiltasi. Esittele jo tähän mennessä aikaan saatua tekstiä ja reflektoi tekemistäsi saadun palautteen kautta.¹³⁸

Mielestäni edellä kuvaamani rutiinit ovat erittäin hyviä kirjoitustyön aloittamisen kanssa painiville. Itse käytin edellä kuvattuja metodeja ja käytinkin niitä melko kurinalaisesti, koska oma keskittyminen herpaantui, jos ympärilläni oli ärsykeitä, olivat ne sitten muita ihmisiä, kännykkäni tai muuta häiritsevää melua.

9.5 Geneeristen taitojen kehitys

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi antoi itselleni uusia työkaluja ja arvokasta kokemusta tieteellisen tutkimuksen teossa sekä valoi itsevarmuutta omaan osaamiseen tulevaisuutta ajatellen. Tieteen tekeminen on jatkuva kehittymisen prosessi, missä ei mielestäni ole täysin valmista päämäärää. Aina syntyy uusia ideoita ja metodeja, joilla jotain asiaa voidaan tutkia ja kehittää, sekä aina löytyy ulkopuolisia kriitikkoja, jotka kyseenalaistavat tutkimuksen metodologian tai siitä saadut tulokset. Näiden kritiikkien ja reflektoinnin pohjalta syntyy uusia keinoja tutkia asioita ja näin tiede jatkaa kehityskulkuaan.

Uskon, että tutkimushankkeen suunnittelu ja työstäminen vahvisti työelämässä tarvittavien ryhmätyö-, kommunikaatio-, ongelmanratkaisu ja ajankäyttötaitojani.

¹³⁸ Hirsjärvi ym. 2007, 58–59

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Cialdini, Robert B. 2001: *Influence – Science and Practice*, 4th edition. Yhdysvallat: Allyn & Bacon.

Dutton, Kevin 2013: *The Wisdom of Psychopaths – what saints, spies and serial killers can teach us about success*. Yhdysvallat: Scientific American / Farrar, Straus and Giroux.

Eggert, Max A. 2010: *Body Language – Impress, persuade and succeed with the power of body language*. Iso-Britannia: Pearson Education Limited.

Gardner, Dan & Tetlock, Philip E. 2015: *Superennustajat – Ennustamisen taito ja tiede*. Suom. Pietiläinen, Kimmo. Terra Cognita Oy. Helsinki.

Gustafsberg, Harri 2018: ”Do People Get Shot Because Some Cops Panic – Enhancement of individual resilience through a police resilience and efficiency training program. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2007: *Tutki ja kirjoita – 13. osin uudistettu painos*. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu

Kananen, Jorma 2012: *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä – Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas – Jyväskylän ammattikorkeakoulujen julkaisuja sarja*. Toim. Heikkinen, Risto. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Metsämuuronen, Jari 2001: *Metodologian perusteet*. Metodologia-sarja 1. Helsinki.

Pease, Allan 1992: *Body Language*. Lontoo. Sheldon Press

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009: *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta – Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere.

Vrij, Aldert 2000: *Detecting Lies and Deceit – The Psychology of Lying and the Implications for Professional Practice*. Iso-Britannia: John Wiley & Sons Ltd.

Sähköiset lähteet

Arene (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry) 2019: *Ammattikorkeakoulujen eettiset suositukset*.

http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?t=1526903222

Luettu 30.8.2019

Bull, Ray & Edward, Katherine & Roberts, Kim P. & Vrij, Aldert 2000: *Journal of Non-verbal Behavior* 24(4), 2000 Human Sciences Press, Inc. Luettavissa:

<https://academic.csuohio.edu/kneuendorf/c63309/ArticlesFromClassMembers/Michael.pdf>

Luettu 21.8.2019

DePaulo, Bella M. & Epstein, Jennifer A. & Kashy, Deborah A. & Kirkendol, Susan E. &

Wyer, Melissa M. 1996: *Journal of Personality and Social Psychology* Vol. 70, No. 5 979 – 995. Yhdysvallat, American Psychology Association, Inc. Luettavissa:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.597.8906&rep=rep1&type=pdf>.
 Luettu 20.8.2019

Ekman, Paul 1997: *Deception, Lying and Demeanor*. In Halpern, Diane & Voiskounsky, Alexander: *States of Mind – American and Post-Soviet Perspectives on Contemporary Issues in Psychology*. New York. Oxford University Press.
 Luettu 21.8.2019

Ekman, Paul 2009: *Lie Catching and Micro Expressions*. In Martin, Clansy (Ed.) Oxford University Press. Luettavissa:
https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=doHjAOcD1jIC&oi=fnd&pg=PA118&dq=lie+catching+and+micro+expressions+ekman+p&ots=yh_R29TzIQ&sig=V-3XITPujxIdzFhnGuNFhZYPH4Y&redir_esc=y#v=onepage&q=lie%20catching%20and%20micro%20expressions%20ekman%20p&f=false.
 Luettu 21.8.2019

Ekman, Paul & O'Sullivan Maureen 1991: *Who Can Catch A Liar? – American Psychologist*, 46 (9) 913–920.
<https://pdfs.semanticscholar.org/4387/dcd6339f9f070ea9915f5b62a05c77ebd5a8.pdf>
 Luettu 20.8.2019

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016: (EU) 2016/67 – (yleinen tietosuojasetus). Luettavissa:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>
 Luettu 30.8.2019

Eyes for Lies 2019: *Deception and Credibility Expert – Ellory, Renee*. Luettavissa:
<http://www.eyesforlies.com>
 Luettu 24.8.2019

Eyes for Lies Blog 2019: *Deception and Credibility Expert – Ellory, Renee*. Luettavissa:
<http://www.eyesforlies.com/blog/>
 Luettu 24.8.2019

Heikkilä, Tarja 2014: *Tilastollinen tutkimus*. 9.uud.p. Edita Publishing Oy. Helsinki. Luettavissa:
<http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
 Luettu 26.8.2019

Kornet, Allison 1997: *The Truth about Lying – Deception is rampant—and sometimes we tell the biggest lies to those we love most*. Luettavissa:
<https://www.psychologytoday.com/intl/articles/199705/the-truth-about-lying>.
 Luettu 21.8.2019

Kotimaisten kielten keskus 2019: *Kielitoimiston sanakirja*. Luettavissa:
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?ListWord=manipuloida&SearchWord=manipuloida&dic=1&page=results&UI=fi80&Opt=1>
 Luettu 25.8.2019

Polar 2019: Polar Team Pro – GPS pohjainen pelaajaseurantajärjestelmä.
https://www.polar.com/fi/b2b_tuotteet/team-pro.
 Luettu 20.8.2019

Politiets Sikkerhetstjeneste 2019: Annual Threat Assessment 2019. Luettavissa:
<https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/annual-threat-assessment-2019/>
 Luettu 6.9.2019

Sisäministeriö 2016: Sisäisen– ja ulkoisen turvallisuuden keskinäisriippuvuus: Muuttuuko toimintakulttuuri toimintaympäristön mukana? Sisäministeriön julkaisu 34/2016. Luettavissa:
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79229/Sisaisen_ ja _ulkoisen_turvalisuuden_ keskinaisriippuvuus.pdf
 Luettu 1.9.2019

Suojelupoliisi 2018: Kansallisen turvallisuuden katsaus. Luettavissa:
https://www.supo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/supowwwstructure/76706_2018_Kansallisen_turvallisuuden_katsaus.pdf?b476fbba1d67d688.
 Luettu 17.8.2019

Säkerhetspolisens 2019: NCT One-year assessment 2019. Luettavissa:
<https://www.sakerhetspolisens.se/download/18.49c9bb7116a06cb4125163/1557738683294/NCT-one-year-assessment-2019.pdf>
 Luettu 6.9.2019

Tawast, Tiina 2014: ”Mitä Ihmiselle Tapahtuu?” – Psykologinen manipulaatio vaikuttamisen välineenä. Käsiteanalyysi. Luettavissa:
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/136338>
 Luettu 25.8.2019

Tiede 2010: Valpastuminen paljastaa syyllisen.
https://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/valpastuminen_paljastaa_syyllisen
 Luettu 2.9.2019

Tietoarkisto 2019: Hypoteesien testaus. Luettavissa:
<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/hypoteesi/testaus.html>
 Luettu 1.9.2019

Yle-uutiset 2017: ”Karmivalta kuulostaa poliisin resurssien kannalta” – kymmeniä opiskelupaikkoja jäi täyttämättä poliisikoulutuksessa – Poliisiammattikorkeakoulun rehtori Kimmo Himbergin haastattelu. Luettavissa:
<https://yle.fi/uutiset/3-9881840>.
 Luettu 12.8.2019

Yle-uutiset 2018: Hovioikeus lakkauttaa uusnatsistisen Pohjoismaisen vastarintaliikkeen – yleinen etu vaatii toiminnan kieltämistä. Luettavissa:
<https://yle.fi/uutiset/3-10428598>.
 Luettu 12.8.2019

Yle-uutiset 2018: Käräjäoikeus antoi tuomionsa: turun puukottajalle elinkautinen – iskusta selvinnyt kertoo tuntevansa iloa, mutta myös surua. Luettavissa:

<https://yle.fi/uutiset/3-10256328>.
Luettu 12.8.2019

Yle uutiset 2018: Supo palkkaa 100 uutta työntekijää – valmistautuu terrorismin uhkaan ja tiedustelun laajenemiseen – suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttariin haastattelu. Luettavissa:

<https://yle.fi/uutiset/3-10044774>.
Luettu 12.8.2019

Valtioneuvosto 2019: Hallitusohjelma – puolustuspolitiikka. Luettavissa:
<https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/puolustuspolitiikka>.
Luettu 15.8.2019

Valtioneuvosto 2019: Hallitusohjelma – yhteiskunnallinen kokonaisturvallisuus. Luettavissa:
<https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/turvallinen-oikeusvaltio-suomi>.
Luettu 15.8.2019

Wikipedia 2008: Wizards Project. Suom. Arnberg, Juho 2019. Luettavissa:
https://en.wikipedia.org/wiki/Wizards_Project
Luettu 23.8.2019

Wikipedia 2010: Vaikuttaminen. Luettavissa:
<https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Vaikuttaminen&action=info>
Luettu 23.8.2019

Hallituksen esitykset

Hallituksen esitys HE202/2017 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskeväksi lainsäädännöksi. Luettavissa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_202+2017.aspx.
Luettu 17.8.2019

Hallituksen esitys HE203/2017 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle sotilastiedustelusta, sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettavissa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_203+2017.aspx.
Luettu 17.8.2019